

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Primárního vzdělávání
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Kombinace: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Mozaika v hodinách VV na 1. stupni ZŠ
Mosaic within the Art Lessons at basic schools
Das Mosaik in der Kunsterziehung
an der Grundschule

Diplomová práce:

Autor:
Zdeňka KOZLOVSKÁ

Podpis:

Adresa:
Skřivánek 115
463 62, Hejnice

Vedoucí práce: Mgr. Hana Valešová
Konzultant: Mgr. Hana Valešová

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
81	12 223	20	5	39	7

V Liberci dne: 10. 12. 2007

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 48-5352515

Fax: 48-5352332

Katedra: primárního vzdělávání

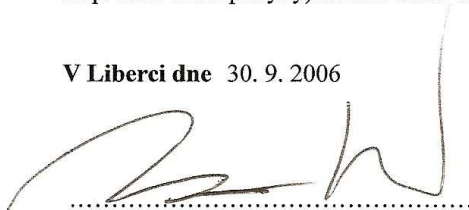
ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

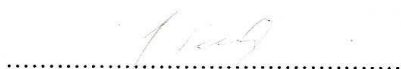
pro (diplomant) Kozlovská Zdeňka
adresa: Skřivánek 115, 463 62 Hejnice
obor (kombinace): Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Název DP: Mozaika v hodinách VV na 1. stupni ZŠ
Název DP v angličtině: A Mosaic in Arts at Primary School
Vedoucí práce: Mgr. Hana Valešová
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2007

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 30. 9. 2006

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): KOZLOVSKÁ ZDENĚKA
Datum: 18. 6. 2007
Podpis: Kozlovská Zdenka

Název DP: Mozaika v hodinách VV na 1. stupni ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Hana Valešová

Úvod:

Mozaika patří mezi prastaré výtvarné techniky, které se používají dodnes. Může mít různé formy, využívat různé materiály a je vhodnou výtvarnou technikou pro rozvoj tvořivosti u dětí na 1. stupni základní školy. Ráda bych zjistila, do jaké míry a jakými způsoby je mozaika využívána v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni základní školy a sestavila soubor konkrétních námětů práce s mozaikou pro potřeby učitelů výtvarné výchovy.

Cíl:

Zjistit pomocí dotazníkového šetření aktuální stav využívání mozaikových technik v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni základní školy. Na základě vyhodnocení dotazníku sestavit soubor mozaikových technik s konkrétními náměty pro hodiny výtvarné výchovy. Některé z navrhovaných úkolů realizovat v praxi. Součástí diplomové práce bude obrazová příloha.

Požadavky:

Znalost osnov pro výtvarnou výchovu na 1. stupni základní školy. Orientace v odborné terminologii v oblasti výtvarných technik a didaktiky výtvarné výchovy.

Literatura:

- Hazuková, H. - Šamšula, P.: *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-368-5.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění I*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-764-6.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění II*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-839-1.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění III*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-7176-866-9.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění IV*. Praha: Knižní klub, 1999. ISBN 80-7176-839-1.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění IX*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-242-0217-4.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění V*. Praha: Balios, 1999. ISBN 80-242-0024-4.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění VI*. Praha: Knižní klub, 1999. ISBN 80-242-0141-0.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění VII*. Praha: Knižní klub, 1999. ISBN 80-242-0140-2.
- Pijoan y Soteras, J.: *Dějiny výtvarného umění VIII*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-242-0216-6.
- Roeselová, V.: *Techniky ve VV*. Praha: Sarah, 1996. ISBN 80-90 22 67.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 10. 12. 2007

Zdeňka Kozlovská

Poděkování

Děkuji vedoucí práce, Mgr. Haně Valešové, za podnětné rady, konzultace a vedení diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat vychovatelce školní družiny, Lilianě Tomanové, za umožnění pořízení fotodokumentace dětských prací vzniklých ve výtvarném kroužku školní družiny, kolegyni Mgr. Anně Chvojkové za pomoc při realizaci projektů s dětmi v 1. a 2. třídě, a kamarádce Mgr. Daně Málkové za pomoc při vedení kroužku Výtvarných činností.

Velký dík patří i všem žákům ZŠ T. G. M. ve Frýdlantu, kteří se dobrovolně podíleli na realizaci praktických úkolů a zůstávali tak často ve škole i po vyučování.

Za všestrannou podporu děkuji i své rodině.

MOZAIKA V HODINÁCH VV NA 1. STUPNI ZŠ

Kozlovská Zdeňka

DP-2008

Vedoucí DP: Mgr. Hana Valešová

Resumé

Mozaika v hodinách VV na 1. stupni ZŠ

Diplomová práce se zabývá mozaikou jako výtvarnou technikou a její využitelností ve výtvarné výchově na 1. stupni ZŠ. Teoretická část objasňuje historii mozaiky, její druhy a souvislost s Rámcovým vzdělávacím programem. Praktická část je věnována šetření zaměřenému na frekvenci a okolnosti využívání mozaiky v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ, je zde také uveden soubor námětů pro práci s mozaikou a metodicky zpracované ukázky práce s dětmi.

Summary

Mosaic within the Art Lessons at basic schools

This Diploma Thesis deals with the issue of mosaic as an art technique and its utilization within the Art Lessons at basic schools. The theoretical part summarizes the history of mosaic, its kinds and links to the Framework Educational Programme. The practical part is devoted to the investigation of the mosaic utilization frequency and consequences within the Art Lessons at basic schools. The set of mosaic usage suggestions and methodically elaborated examples of work with children are also presented as well as the picture documentation of individual kinds of mosaic.

Zusammenfassung

Das Mosaik in der Kunsterziehung an der Grundschule

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Darstellung des Mosaiks als eine der bildenden Techniken und mit seiner Anwendung in der Kunsterziehung an der Grundschule. Der erste Teil erläutert die Geschichte, die Gattung und den Zusammenhang mit dem gültigen Bildungsprogramm im Rahmen des Tschechischen Schulwesens. Der zweite, praktische Teil, befasst sich mit der Untersuchung, welche sich auf die Frequenz und die Umstände der Anwendung des Mosaiks in der Kunsterziehung an der Grundschule konzentriert. In diesem Teil meiner Diplomarbeit ist auch ein Bestand eigener Ideen enthalten, wie man mit dem Mosaik im Unterricht vorgehen kann. Anliegend sind dazu auch methodisch bearbeitete Beispiele der Arbeit mit Schülern und Bilddokumentationen der einzelnen Mosaikgattungen angeführt.

Obsah

1 Úvod	10
2 Teoretická část	11
2.1 Historický vývoj mozaiky	11
2.2 Proměny chápání mozaiky	21
2.3 Rámcový vzdělávací program pro základní.....	24
2.3.1 Uvedení do tématu	24
2.3.2 RVP ZV a výtvarná výchova	24
2.3.3 Obsah učiva VV dle RVP ZV	25
2.3.4 Souvislost vzdělávacího obsahu s mozaikou	26
2.4 Druhy mozaiky	28
3 Šetření	30
3.1 Cíl šetření	30
3.2 Stanovení otázek a předpokladů	30
3.2.1 Otázky	30
3.2.2 Předpoklady	31
3.3 Charakteristika terénního šetření	31
3.4 Průběh šetření	32
3.5 Výsledky šetření a jejich komentář.....	35
3.6 Shrnutí výsledků	46
4 Praktická část.....	47
4.1 Druhy mozaiky vhodné pro děti	47
4.2 Práce realizované s dětmi	55
4.2.1 První úkol – mozaiková skládanka	56
4.2.2 Druhý úkol – lentilková mozaika.....	58
4.2.3 Třetí úkol – papírová mozaika	59
4.2.4 Čtvrtý úkol – bramborová mozaika	61

4.2.5	Pátý úkol – tištěná mozaika	62
4.2.6	Šestý úkol – dlaždicová mozaika.....	64
4.2.7	Sedmý úkol – ornamentální mozaika.....	66
4.2.8	Osmý úkol – mozaika z listí	67
4.3	Reflexe z praxe	69
5	Závěr	70
	Seznam použité literatury	71
	Seznam obrázků	75
	Seznam příloh.....	78
	Seznam obrázků v příloze	79
	Příloha	

1 Úvod

Mozaika patří mezi výtvarné techniky, které se jen zřídka vyskytují v literatuře určené pro učitele výtvarné výchovy na ZŠ. Možná proto bývá méně často zařazována do hodin výtvarné výchovy a tím pádem nedoceňována. Ve své dosavadní pedagogické praxi jsem měla možnost vyzkoušet s žáky různé mozaikové techniky v hodinách výtvarné výchovy. Především kladný přístup žáků a jejich nadšení z tvorby mě motivovalo k tomu, abych mozaice věnovala svou diplomovou práci.

Diplomová práce je zaměřena na studium mozaiky jako výtvarné techniky a její využití v hodinách výtvarné výchovy na 1.s stupni ZŠ. Teoretická část je věnována historii mozaiky, jejímu pojetí a souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem. Praktická část obsahuje terénní šetření, jehož cílem bylo zjistit, do jaké míry je mozaiková technika mezi učiteli výtvarné výchovy na ZŠ využívána. Stěžejní částí diplomové práce je soubor v praxi ověřených výtvarných nápadů, ve kterých lze uplatnit mozaikovou techniku, a samotné práce s dětmi s podrobným metodickým popisem.

2 Teoretická část

2.1 *Historický vývoj mozaiky*

Mozaika je jednou z nejstarších výtvarných technik. Její počátky sahají až do 8. tisíciletí př. n. l., do období akeramického neolitu. V nalezišti v Cayönü v jižním Turecku byly objeveny podlahové mozaiky, sestavené z malých kaménků šterku. V iráckém Uruku jsou dodnes zachovány zbytky tzv. kolíkové mozaiky, která zdobila sloupy chrámu Eanna. „Hlavice stovek asi 10 cm dlouhých hliněných kolíků z vypálené hlíny tvořily mozaiku s geometrickými vzory. Tento způsob výroby, při němž byly do omítky zaráženy barevné hliněné nebo kamenné kolíky, je typickým znakem pozdního uruckého období.“ (Roaf 1996, s. 62).

V Gordionu, hlavním městě Frýgie (území rozkládajícím se v západní části Anatolské vysočiny), byly nalezeny mozaiky vytvořené v 8. století před Kristem. Jsou sestaveny z červených, bílých a černých oblázků nebo jen z černých a bílých a tvoří různé geometrické tvary. Černobílá mozaika byla zhruba do 4. století před Kristem nejčastější. Barevných kamínků se začalo využívat ve starověké Mezopotámii.

Jednou z nejstarších dochovaných památek je aztécká maska boha Quetzalcoatl umístěná v British Museum v Londýně. Měla sloužit jako magický prvek určený k přestrojení kněze nebo k ochraně zemřelého (Pijoan 1997, s. 254). Je vykládaná úlomky lastur, tyrkysu a obsidiánu.

obr. 1 - Maska boha Quetzalcoatl

Z Mezopotámie mozaiku převzalo umění helénismu. Helénistické kamenné mozaiky se zachovaly většinou jako výzdoba podlah s figurálními, rostlinnými nebo geometrickými ornamenty. „Mozaiky na zemi se prováděly z barevných mramorů; uprostřed se reprodukovaly různé slavné obrazy, víceméně znetvořené technikou mozaiky, a kolem nich se dělaly rámy a ohrady s geometrickými a rostlinnými motivy.“ (Pijoan 1977b, s. 191). Řekové začali používat při tvorbě mozaik i smaltů. Baleka (1977b, s. 230) uvádí, že v Pompejích použitá mozaika měla až 30 kaménků na 1 cm². V Pompejském Faunově domě byla objevena velká mozaika Bitva u Issu, která líčí vítězství Alexandra Velikého nad perským králem Dáreiem III. Jiná velká mozaika v Palestrině zobrazuje rozvodněný Nil, kolem něhož je ve zkratce zachycen celý svět. Obě tyto mozaiky, jako většina jiných z tohoto období, jsou zhotoveny podle malířských předloh.

Ve 4. století představovaly mozaiky hlavní prvek výzdoby, a to nejen podlah, ale i zdí a kleneb hlavních síní. Barevné mramorové kostky byly kombinovány se skleněnými. Pijoan (1977b, s. 324) o tomto období uvádí: „Pokud jde o mozaiku, musíme ji posuzovat obezřetněji; technika tohoto umění vede sama o sobě k přesnosti kontur, a proto se nemohlo vyvíjet jako malba. Přesto však vznikl nový styl, jakýsi expresionismus, neobyčejně živý a bezprostředně působící na obraznost. Umělci traktovali některé detaily

neobyčejně přesně, přitom však zanedbávali přesnost a pravděpodobnost celku. ...“

Pozdně římská mozaika ovlivnila křesťanskou mozaiku. V raně křesťanském umění se mozaika stala hlavní technikou monumentální malby. Především figurální mozaika se tímto obdobím bohatě rozvinula, stala se součástí výzdoby sídla císaře i jeho dvořanů, ale zdobila také chrámy a kostely. Jejím posláním bylo především ilustrovat církevní nauku. Jednou ze zachovaných památek této doby jsou mozaiky v kostele Sta Costanza v Římě. „Najdeme tu geometrické prvky, výjevy z vinobraní s eróty, zářivě barevné portréty Konstatina a jeho manželky. Kosočtverce a kříže, pletence i květy kombinované s různými předměty v harmonické změti svědčí o vytříbeném výtvarném smyslu, charakteristickém pro toto období“ (Pijoan 1978, s.31).

obr. 2 - Detail mozaiky z klenby ochozu kostela Sta Costanza

V raně křesťanském a byzantském umění se nově začaly používat pro tvorbu mozaiky destičky z plátkového zlata. Zdobily se nejen podlahy, ale i kopule, triumfální oblouky a apsidy. Baleka (1979a, s. 230) uvádí, že v roce 427 Codex Theodosianus zakázal ve východní církvi používat na podlahovou mozaiku církevní symboly. Nejmonumentálnější římská raně křesťanská mozaika se nacházela v kostele Sta Pudenziana. Zobrazuje Krista sedícího na

trůně, kolem hlavy má zlatozář. Chystá se soudit, v ruce drží svitek s nápisem: „Učenost, moudrost, poselství“. Pod ním stojí apoštolové.

Nejdůležitějším střediskem západního byzantského umění byla v 6. století Ravenna. Chrám S. Apollinare Nuovo je jednou z jejích největších chloub. „Mozaiky nad arkádami v hlavní lodi jsou snad nejkrásnějším příkladem nového umění přišlého z Východu. Divákovi stojícímu uprostřed kostela se tu odvíjí před očima z každé strany průvod postav: na jedné straně světci a mučedníci v čele se sv. Martinem směřující ke Spasiteli, na druhé straně kráčejí za trojicí andělů a Třemi králi mučednice směrem k Madoně s dítětem v náručí, jako by tu po staletích tajemně ožil výjev z betlémské jeskyně. ... Stěží lze popsat kouzlo tohoto chrámu i krásu dvou dlouhých řad východních princezen a církevních učitelů, hledících ze stěn velkýma zamyšlenýma očima.“ (Pijoan 1978, s.87)

obr. 3 -Tři králové přicházející s dary k narozenému Kristu, S. Apollinare Nuovo

Ze stejné doby je i mozaiková výzdoba kostela S. Vitale. Mozaiky jsou zde pojaty zcela staticky. Postavy jsou zde podány frontálně, pohyb je případně pouze naznačen. Důraz je kladen na výraznou linii. Dalšími ravennskými díly zdobenými mozaikou jsou Mauzoleum Gally Placidie, baptisterium ortodoxních, S. Apollinaire in Classe aj.

Protože slovanské národy převzaly v 9. až 11. století křesťanství od byzantských misionářů, byzantské umění se rozšířilo po celé východní Evropě. Vnitřní dekorace chrámů a kostelů se řídila přísnými pravidly. Mozaiky Krista byly umísťovány v kupoli, Panny Marie v apsidě, výjevy ze života Krista v níže umístěných výklencích a postavy svatých vespod. Barevné mozaiky patřily v této době mezi drahý materiál, proto tam, kde je nebylo možné uplatnit, zdobily zdi nástěnné malby.

Byzantský vliv se uplatnil i v Konstantinopoli, Benátkách (chrám sv. Marka) a na Sicílii. Benátské hutě i nadále udržovaly mozaikářskou tradici, kterou reprezentovaly i v zaalpské oblasti (mj. mozaika nad jižním portálem chrámu sv. Víta v Praze z poloviny 14. století). V Konstantinopoli nechal císař Justinián postavit velký křesťanský chrám Boží moudrosti (Hagia Sofia) s 55 metrů vysokou kupolí, jehož interiér je bohatě zdoben mozaikami ztvárňujícími spasitele a anděly. Po dobytí Konstantinopole Turky byl chrám v roce 1453 přestavěn na mešitu, původní mozaiky byly zakryty průměrnými malbami a přistavěny minarety. V období gotiky je postupně mozaika potlačována a nahrazuje ji vitráž.

obr. 4 - Mozaika nad jižním portálem chrámu sv. Víta v Praze

Mozaika se objevuje i v islámském umění. Cibulovité kupole mešit bývaly pokryty jemnou keramickou mozaikou s ornamentálními motivy. Známa byla i v íránském a indickém umění v 16. a 17. století a v židovském umění navazujícím od 4. století na římskou tradici.

V 16. století se ve Florencii rozšířila tzv. florentská mozaika, která se člení na dvě odvětví dle použitých materiálů. Mozaika z tvrdých kamenů, jako jsou achát, jaspis, chalcedon, zkamenělé dřevo a sklo (*pietre dure*) a mozaika z mramoru, vápence, hadce apod. (*pietre tenere*). Od klasické antické mozaiky se liší tím, že jsou jednotlivé kameny vybroušeny, nařezány a postupně spojovány, aniž by vznikaly spáry. Pro dosažení výtvarného efektu se využívá přírodní kresby kamenů. Po dokončení mozaiky je celý povrch přebroušen do roviny a vyleštěn. Hotová díla slouží jako ozdoba interiérů. Tato technika se ve Florencii dochovala dodnes.

Ačkoliv mozaiku postupně nahradila nástěnná malba, i v období renesance ji někteří umělci oživil. Raffael Santi navrhl pro svého přítele, bankéře Agostina Chigi, mozaikovou výzdobu jeho soukromé kaple. Dílo zrealizoval Luigi di Pace v roce 1516. Mozaiku navrhovali i jiní renesanční malíři, jako např. Tizian, P. Veronese, Tintoretto aj.

V 17. století byla v Itálii na popud papežského trůnu založena továrna na výrobu mozaiky, a to především z důvodu rekonstrukce a výzdoby Baziliky sv. Petra. Původní bazilika byla postavena v 1. polovině 2. století a později byla vyzdobena byzantskou mozaikou. V 16. století začala velká rekonstrukce této stavby, na níž se podílel i Raffael Santi. Dokončena byla v období baroka a mozaiková výzdoba tak navázala na tu původní. V roce 1767 zde byla vytvořena mozaika dle předlohy Raffaelova obrazu Proměnění Páně. Autorem této mozaiky je Pier Paolo Cristofari, který tvořil pro papežský trůn. Díla vzniklá v továrně byla často používána jako dárky od papežského trůnu.

obr. 5 -Barokní mozaika z Baziliky sv. Petra ve Vatikánu

Klasicismus byl novým směrem, který vznikl na přelomu 18. a 19. století. Jedním z důvodů vzniku tohoto nového slohu byl i archeologický nález Pompejí. Klasicistní budovy napodobovaly antické stavby, proto byla mozaika využívána při výzdobě nádraží, lázní, průmyslových budov či činžovních domů.

Nejen šperky, ale i jiné drobné předměty (medailony, dózičky aj.), zdobila jemná mozaika v období romantismu. Objevovaly se na ní především historické motivy, jako např. výjevy antických ruin, chrám sv. Petra ve Vatikánu apod.

V 19. století se mozaika vrátila prostřednictvím děl Antonia Gaudího, který ji využil pro secesní výzdobu svých architektonických děl v Barceloně (Sagrada Familia, Güellský park aj.). Při výzdobě Severního nádraží ve Valencii využil mozaiky s květinovými motivy architekt Demetrio Ribes Marco. Také secesní vitrážová okna a Tiffanyho lampy, tvořené z malých barevných skleněných dílků oddělených výraznou černou konturou,

připomínají mozaiku. Předlohy pro mozaiku vytvářel i rakouský malíř Gustav Klimt.

Velkým novodobým tvůrcem mozaiky byl Ital Giacomo Raffaelli, který ztvárnil da Vinciho Večeři Páně ve velikosti originálu. Tato mozaika zdobí kostel sv. Michala ve Vídni. Dalším novodobým umělcem je Juan O'Gorman, který vyzdobil v letech 1951 - 1953 univerzitu v Mexiko City fasádovou mozaikou. V Evropě se nejen mozaikou proslavil francouzský umělec ruského původu, Marc Chagal, jehož mozaika Four Seasons z roku 1974 zdobí jednu z čtvrtí Chicaga, hlavního města státu Illinois. Friedensreich Hundertwasser (vlastním jménem Friedrich Stowasser) byl významným rakouským umělcem. Proslavil se především jako architekt, grafik a malíř. Jeho originální domy vypadají, jako by byly v pohybu. Hundertwasser totiž neuznával rovnou linii, protože se v přírodě nevyskytuje. Pro výzdobu interiérů i exteriérů svých architektonických děl často využíval mozaiku v mnoha netradičních podobách. Jeho největšími díly jsou např. Hunderwasserhaus ve Vídni, Zelená citadela v Magdeburgu, nádraží v Uelzenu či dětská školka ve Frankfurt-Heddernheimu.

obr. 6 - Západní stěna mozaiky Four Seasons, Marc Chagal

V období socialismu vznikla v Čechách velká spousta nástěnných mozaikových výzdob s budovatelskými motivy. Nejčastěji zdobily vlaková nádraží, kulturní domy či národní výbory. Dodnes tato díla zdobí např. vlakové nádraží v Pardubicích, Krajský úřad v Ústí nad Labem, sokolovskou

nemocnici, stanici pražského metra Želivského a mnoho jiných míst v Čechách.

Liberec nepatří mezi města, kde se dochovaly mozaiky s budovatelskými motivy. Můžeme zde nalézt hned několik ukázek původních i moderních mozaik (viz. příloha č. 2). Největším skvostem je renovovaná secesní mozaika ukrytá v hotelu Praha. Ta zdobí původní secesní kašnu a klenbu nad hlavním vchodem do hotelu. Je vykládána malými kamennými dílky pravidelných čtyřúhelníkových tvarů, mezi nimiž se blyští plátky zlata. Zajímavá novodobá podlahová mozaika se nachází v hotelu Babylon. Také v liberecké pizzerii Milenium zvolili architekti pro vnitřní výzdobu mozaiku. Ve vegetariánské restauraci Annanda je k vidění velká ornamentální podlahová mozaika. Užitečnou mozaiku nalezneme v libereckém plaveckém bazénu. Pravidelnými jednobarevnými skleněnými čtverečky je obložen nejen samotný bazén, ale i umývárny a sauna.

Dnešní doba přeje oživování starých technik, proto i mozaika má v umění stále své místo. Stává se doplňkem moderních domácností, zdobí nejen koupelny, ale celé interiéry. Kromě dlaždicové mozaiky zdobí podlahy i tzv. intarzie. Tuto techniku používali již Etruskové a Egypťané. Mění se jen účel použití. Ve středověku byl intarzií zdoben přepychový nábytek, dnes se touto technikou vytváří menší dekorativní předměty, jako jsou obrazy na zeď či servírovací tácy.

obr. 7 - Bernard Lacombe, Zodiac

Také dlaždicová a skleněná mozaika se v posledních letech vrací. Zdobí nejen velké plochy, jakou jsou např. bazény či interiéry a exteriéry moderních budov, ale i menší užité předměty, jako jsou květináče, mísy, skleněné svícny či desky stolů. Také chodníky a náměstí bývají dlážděny mozaikami z barevných dlažebních kostek, které tvoří různé geometrické obrazce či nápisy.

Jedním z neznámějších současných českých tvůrců mozaiky je Libor Havlíček žijící v Brně, který restauruje původní mozaiky, ale především navrhuje a realizuje mozaikovou výzdobu domů, fasád, bazénů a zahrad a vytváří mozaikové sochy a plastiky. Ukázka jeho tvorby viz. příloha č. 3.

2.2 Proměny chápání mozaiky

„Štěstí je mozaika složená z nepatrných malých radostí“

André Maurois

Ottův slovník naučný (1901): „Mosaika, též musivní práce, slove obložení podlah nebo stěn barevnými kaménky nebo skleněnými hranůlky k docílení ornamentální nebo figurální ozdoby. ...“

Masarykův slovník naučný (1933): „Mosaika, musivná práce, dílo vysazované, což jest lépe řečeno, nežli vykládané, kterýmžto jménem se u nás vlastně naznačuje práce toho druhu ve dřevě. Jestliť to druh malby či nápodobení malby, záležející ve složení buď přirozeně barevných aneb uměle barevných kamének nebo sklíček neb i dřevěných nýtků a jin. podob. látek. ... Mosaiky z mechu nebo malovaných papírků neb i jistý druh vyšívané práce; ano i z rozl. brouků pokusili se někteří o to, aby sestavili a nápodobili nějaký obrázek, což ovšem jen do oboru hraček a zvláštnůstkářství náleží.“

Přehledný kulturní slovník (1964): „Mozaika je skládaný obraz nebo plošná dekorace sestavovaná z pravidelných nebo různě velkých kostek nebo úlomků kamene nebo skla. ...“

Malý slovník výtvarného umění (1990): „Mozaika (it.) – 1. plošná výtvarná práce, skládaná z kamenných, keramických nebo skleněných kostiček, lepených zvláštním tmelem na stěnu nebo podlahu. ... 2. ve stavebnictví obložení stěn a podlah drobnými různobarevnými dlaždičkami.“

Ilustrovaná encyklopedie lidské vzdělanosti (1995): „Mozaika je obraz složený z malých kousků mramoru, skla nebo keramiky vkládaných do malty

nebo sádry. Těmto střípkům se říká latinsky tesserae, čtverečky, i když jejich tvar je často nepravidelný. ...“

Ilustrovaná encyklopedie (1995): „Mozaika je ornamentální, rostl. nebo figurální plošná dekorace sestavená z drobných kousků kamene, skla, kovu nebo dřeva, upevňovaných do měkké omítky nebo tmelu.“

Bernhard, M. ***Universální lexikon umění (1996):*** Mozaika je plošná výzdoba podlah, stropů a kleneb, při níž jsou nepravidelné kostičky z nejrůznějších materiálů (sklo, mramor, kámen, keramika) skládány do ornamentů a obrazů. Kameny se kladou do vlhké malty nebo tmelu a po zaschnutí se povrch leští. ...“

Baleka, J. ***Výtvarné umění, výkladový slovník (1997):*** „Mozaika, figurální nebo ornamentální dílo sestavené z malých kousků mramoru, skla, kameniny, dřeva, kůže, slámy, perletě, syntetických hmot apod., které jsou připraveny řezem, osekáním, vypálením v keramických pecích, litím apod. do tvaru destiček, válečků aj. pravidelných i nepravidelných tvarů. Jejich povrch může být přírodní nebo uměle zbarvený či glazovaný; používalo se i plátkového zlata, krytého skleněnou pastou. Díly mozaiky jsou zasazovány do omítky nebo tmelů na zeď, klenbu, podlahu; v byzantském umění byly mozaikou rovněž vykládány ikony. Inkrustace označuje mozaiku převážně z kamene, případně skla, intarzie mozaiku převážně ze dřeva.“

Universum (2001): „Mozaika je figurální nebo ornamentální výzdoba plochy barevnými hliněnými, kamennými nebo skleněnými kostičkami. ...“

Wikipedie, internetová encyklopedie (2007): „Mozaika (opus musivum) je plošná výzdoba, ornamentální nebo figurální, sestavená z drobných kostek,

hranolků nebo kolíčků, kamenných, později skleněných, upevňovaných do měkké omítky nebo tmelu.“

Při porovnání výše uvedených výkladů termínu mozaika shledáváme, že se její chápání s postupem času téměř nemění. Většina definic se shoduje v tom, že se jedná o kousky či úlomky nějakého materiálu, které se vkládají či upevňují na určitou plochu. Škála možných použitých materiálů se však s postupem času různí. Ve všech výkladech se vyskytuje sklo (celkem 10krát), ostatní uváděné materiály jsou kámen (osmkrát), keramika (pětkrát) a dřevo (tříkrát). Kov, kůže, sláma, perleť, syntetické hmoty, plátkové zlato, mech, malované papírky a brouci se vyskytují ve výkladech termínu mozaika pouze jednou, přičemž poslední tři jmenované materiály jsou spíše raritní. Také tvary jednotlivých dílků mozaiky se v definicích různí. Nejčastěji se zde objevuje kostka (celkem sedmkrát), dále úlomky či kousky (čtyřikrát) a hranolky (dvakrát).

Všechny výklady popisují mozaiku jako plošnou výzdobu, ať už podlah, zdí či stropů a kleneb. Je však zajímavé, že v žádném z uvedených výkladů se neobjevuje možnost použití mozaiky na dekoraci užitých předmětů. Při podrobnějším rozboru jednotlivých definic zjišťujeme, že nejvýstižněji mozaiku definuje Baleka (1997, s. 230). Uvádí nejen širokou škálu materiálů využívaných pro tvorbu mozaiky (mramor, sklo, kamenina, dřevo, kůže, sláma, perleť, syntetické hmoty či plátkové zlato), ale i možnost různosti tvarů (destiček, válečků a jiných pravidelných i nepravidelných tvarů) a způsobů jejich přípravy (řezem, osekáním, vypálením v pecích či litím). Ostatní definice jsou z tohoto pohledu neúplné či nepřesné.

2.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

2.3.1 Uvedení do tématu

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je komplexní pedagogický dokument, který od školního roku 2007/2008 ovlivňuje a usměrňuje vzdělávání na všech typech škol, které umožňují základní vzdělávání. Jeho cíle, vzdělávací obsah, očekávané kompetence i další pokyny pro organizaci a realizaci vzdělávání navazují na RVP pro předškolní vzdělávání a současně na něj navazuje RVP pro střední vzdělávání. Každá škola si podle zásad stanovených v RVP ZV vytváří vlastní **školní vzdělávací program** (dále jen ŠVP).

RVP ZV je dokumentem otevřeným – podle zkušeností pedagogů či podle měnících se potřeb žáků může být ŠVP v určitých časových etapách inovován. Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.

2.3.2 RVP ZV a výtvarná výchova

Jednou z devíti vzdělávacích oblastí je **Umění a kultura**, která je zastoupena dvěma vzdělávacími obory, a to Hudební výchovou a **Výtvarnou výchovou** (dále jen VV). VV je zde postavena na tvůrčích činnostech – tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí VV prostředky nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající. Tvůrčími činnostmi je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně

jedinečné pocity, prožitky a zapojit se tak na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.

RVP podrobně rozepisuje vzdělávací obsah, čili očekávané výstupy a učivo pro 1. stupeň, a to pro 1. období (konec 3. ročníku) a 2. období (konec 5. ročníku).

2.3.3 Obsah učiva VV dle RVP ZV

Rozvíjení smyslové citlivosti

- prvky vizuálně obrazného vyjádření – linie, tvary, objemy, světlostní a barevné kvality, textury – jejich jednoduché vztahy (podobnost, kontrast, rytmus), jejich kombinace a proměny v ploše, objemu a prostoru
- uspořádání objektů do celků – uspořádání na základě jejich výraznosti, velikosti a vzájemného postavení ve statickém a dynamickém vyjádření
- reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly – vizuálně obrazná vyjádření podnětů hmatových, sluchových, pohybových, čichových, chuťových a vyjádření vizuálních podnětů prostředky vnímatelnými ostatními smysly
- smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření – umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama

Uplatňování subjektivity

- prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností – manipulace s objekty, pohyb těla a jeho umístění v prostoru, akční tvar malby a kresby

- typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení, výběr a uplatnění – hračky, objekty, ilustrace textů, volná malba, socha, animovaný film, comics, fotografie elektronický obraz, reklama
- přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, statické, dynamické), hledisko jejich motivace (fantazijní, založené na smyslovém vnímání)

Ověřování komunikačních účinků

- osobní postoj v kombinaci – jeho utváření a zdůvodňování; odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření (samostatně vytvořených a přejatých) v rámci skupin, v nichž se dítě pohybuje; jejich porovnávání s vlastní interpretací
- komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření – v komunikaci se spolužáky, rodinnými příslušníky a v rámci skupin, v nichž se žák pohybuje (ve škole i mimo školu); vysvětlování výsledků tvorby podle svých schopností a zaměření
- proměna komunikačního obsahu – záměry tvorby a proměny obsahu vlastních vizuálně obrazných vyjádření i děl výtvarného umění

2.3.4 Souvislost vzdělávacího obsahu s mozaikou

Mozaika jako výtvarná technika umožňuje žákům rozvíjet a uplatňovat jejich představivost, fantazii a výtvarné cítění. Skládáním mozaiky si zdokonalují smysl pro pečlivost a trpělivost. Mozaika je vhodným výtvarným prostředkem i pro žáky, kteří mají problémy se ztvárňováním konkrétních věcí pomocí kresby či malby.

Při **rozvíjení smyslové citlivosti** si žáci na jednotlivých mozaikových dílcích procvičí poznávání barev a tvarů, které se následně naučí uplatnit

v plošném i prostorovém uspořádání. Mozaika poskytuje prostor i pro kontrast a rytmus. Skládáním dílků žáci vlastně uspořádávají jednotlivé objekty do celku.

V **uplatňování subjektivity** má mozaika také své místo. Prostřednictvím této techniky mohou žáci vyjadřovat své nálady i pocity, a to nejen volbou barev, ale i výsledným obrazcem poskládaným z malých částí. Sestavování mozaiky je založeno na fantazii a smyslovém vnímání.

Výtvarná výchova nerozvíjí jen jemnou motoriku a představivost, ale především je jedním z nástrojů komunikace, díky němuž může jedinec komunikovat se svým sociálním okolím.

2.4 Druhy mozaiky

Mozaiková technika bývá členěna dle různých kritérií.

Dle zobrazených motivů: figurální
 ornamentální

Dle umístění: podlahová
 nástěnná
 stropní, klenbová
 užitná

Dle použitého materiálu: skleněná
 dlaždicová
 keramická
 sádrová
 kamínková
 keramická
 papírová
 z přírodnin
 z vaječných skořápek
 z recyklovatelného odpadu
 aj.

Baleka (1997, s. 230) uvádí několik druhů **podlahové mozaiky** - Opus pavimentum:

Opus alexandrinum – mozaika z kamenných kostek používaná od dob římského císařství i ve zdivu, nábytkářství a šperkařství

Opus signium (podle města Signia) – mozaika z nestejných kamenných a keramických střepů

Opus tessellatum – ze stejných kostek

Opus sectile – z kostek přesně řezaných pro bezspárové spojení

Opus vermiculatum – z drobných, nepravidelně zakřivených kaménků

3 Šetření

3.1 Cíl šetření

Cílem bylo zjistit prostřednictvím terénního šetření, v jaké míře je mozaika jako výtvarná technika využívána na 1. stupni základní školy (dále jen ZŠ), jaké mají učitelé o této technice znalosti a jak ji dokáží využít ve svých hodinách výtvarné výchovy.

3.2 Stanovení otázek a předpokladů

3.2.1 Otázky

- O1:** Jaké zkušenosti mají učitelé s použitím mozaikové techniky v hodinách VV?
- O2:** Co všechno si učitelé představují pod pojmem mozaika? (Zjišťováno)
- O3:** Od kterého ročníku ZŠ doporučují učitelé zařazovat mozaiku do VV?
- O4:** Které materiály jsou používány pro mozaikovou techniku nejčastěji?
- O5:** Které materiály jsou používány pro mozaikovou techniku nejméně často?

3.2.2 Předpoklady

- P1:** Předpokládáme, že většina učitelů na 1. stupni ZŠ ví, co znamená termín „mozaika“ a dokáže jej definovat. (Ověřováno otázkou v dotazníku č.1.)
- P2:** Předpokládáme, že mozaiková technika není příliš často zařazována do hodin VV. (Ověřováno otázkou v dotazníku č. 2.)
- P3:** Předpokládáme, že dosažené vzdělání respondentů nemá vliv na rozmanitost používaných materiálů pro mozaikovou techniku. (Ověřováno otázkou v dotazníku č. 4. a údajem o věku respondenta.)
- P4:** Předpokládáme, že délka pedagogické praxe respondentů má vliv na rozmanitost používaných materiálů pro mozaikovou techniku. Domníváme se, že zkušenější učitelé budou vzhledem k většímu množství zkušeností používat pro mozaikovou techniku více materiálů, než učitelé začínající. (Ověřováno otázkou č. 4 a údajem o délce praxe respondentů.)

3.3 Charakteristika terénního šetření

Za účelem získání požadovaných údajů byl vytvořen dotazník pro terénní šetření, určený pedagogům na 1. stupni ZŠ. Celkem jej tvořilo pět otázek, které se týkaly využívání mozaiky v hodinách výtvarné výchovy (dále jen VV) na 1. stupni ZŠ.

Některé otázky (č. 1, č. 4., č. 5) byly otevřené a poskytovaly tak prostor pro individuální doplnění odpovědi. V otázce č. 2 měli respondenti několik variant odpovědí, z nichž měli zvolit jednu.

Cílem otázky č. 1 bylo zjistit, zda mají respondenti představu o tom, co znamená termín „mozaika“. Otázka č. 2 zjišťovala, jak často je mozaiková technika respondenty zařazována do hodin VV. V otázce č. 3 jsme zkoumali, od kterého ročníku by respondenti zařadili mozaiku do VV. Cílem otázky č. 4 bylo zjistit, jaké materiály respondenti pro mozaikovou techniku používají. V otázce č. 5 jsme zjišťovali, jaké zkušenosti mají respondenti s mozaikou, případně jaké navrhuji možnosti využití této techniky.

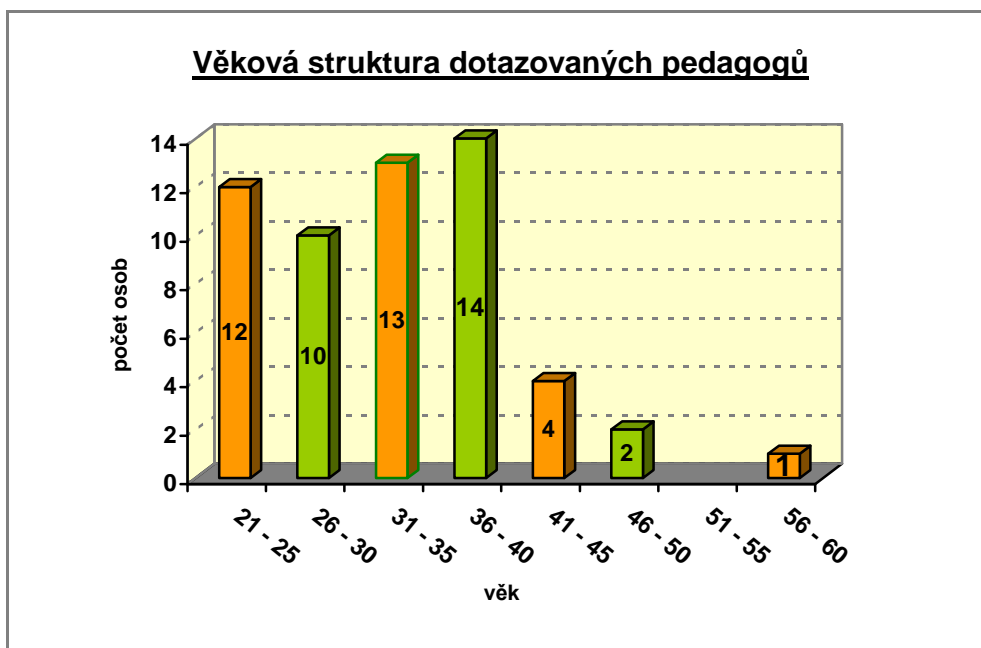
Při vyhodnocování získaných údajů bylo využito relativní a absolutní četnosti. Pro větší přehlednost byly výsledky šetření doplněny tabulkami a grafy.

3.4 Průběh šetření

Cílovou skupinou byli učitelé 1. stupně ZŠ, kteří vyučují nebo v předešlých letech vyučovali výtvarnou výchovu. Podrobnější popis zkoumaného vzorku uvádí graf č. 1. Většinu respondentů tvořily ženy (99 %), mezi dotazovanými pedagogy byl pouze jeden muž (viz. graf č. 2).

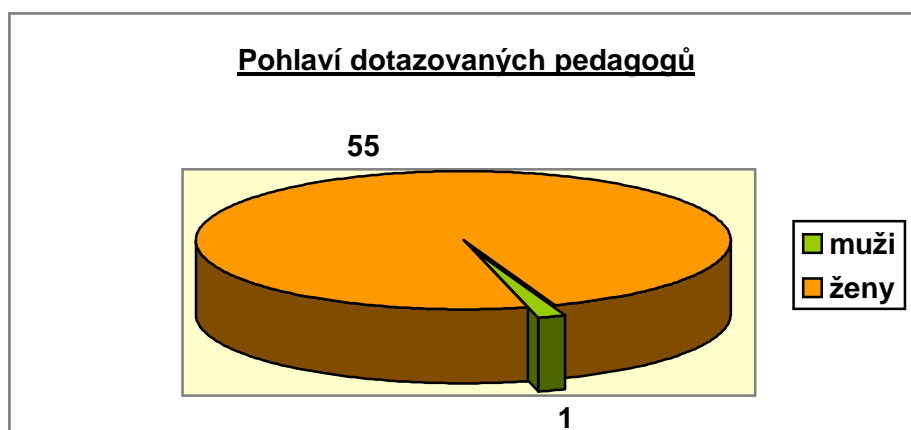
Některé formuláře byly rozdány osobně na základních školách (městských i venkovských) ve frýdlantském výběžku, část byla vyplněna studenty dálkového studia Katedry primárního vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci a část rozeslána respondentům elektronickou poštou. Celkem bylo rozdáno 80 formulářů, z nichž se jich vrátilo pouze 56, tedy 70 %.

Graf č. 1: Věková struktura dotazovaných pedagogů

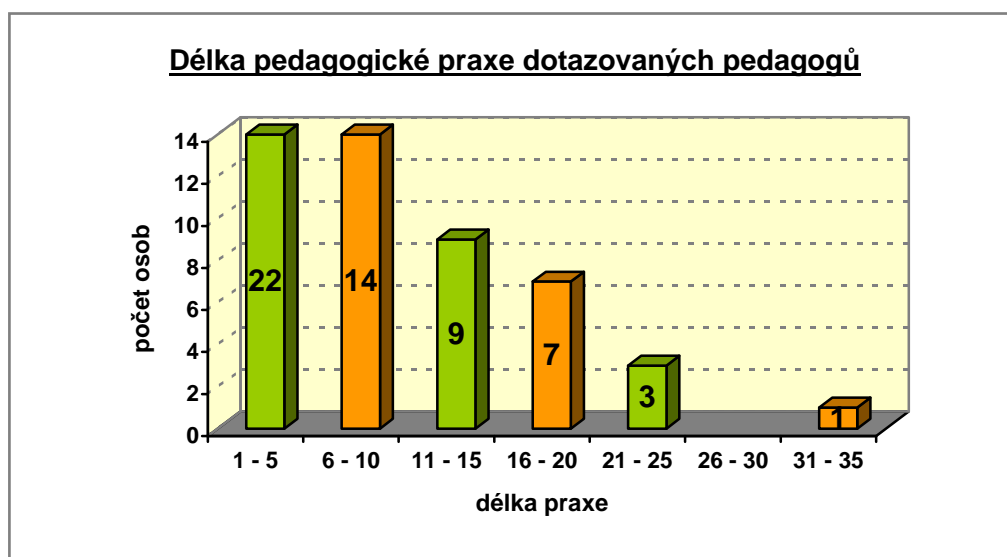
Komentář: Graf č. 1 znázorňuje věkovou strukturu respondentů. Jejich věk se pohyboval v rozmezí 21 – 57 let. Nejvíce pedagogů bylo ve věkové skupině 36 – 40 let (celkem 14), ve věku nad 50 let byl dotazován pouze jeden respondent.

Graf č. 2: Pohlaví dotazovaných respondentů

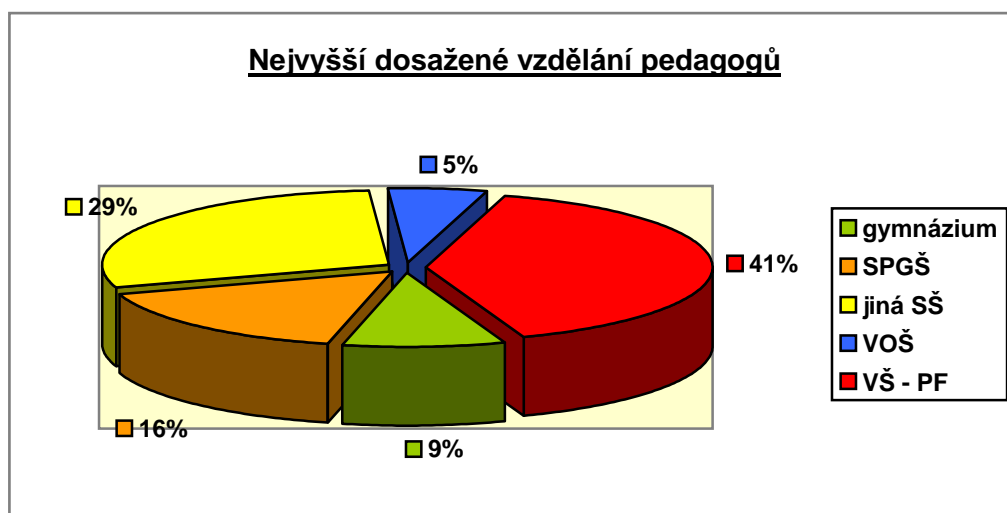
Komentář: Graf č. 2 znázorňuje poměr pohlaví dotazovaných pedagogů. Žen bylo celkem 55 (98,2 %), muž pouze 1 (1,8%).

Graf č. 3: Délka pedagogické praxe dotazovaných pedagogů

Komentář: Graf č. 3 znázorňuje délku praxe dotazovaných pedagogů. Nejvíce respondentů (celkem 22) má délku praxe maximálně 5 let, nejdelší délka praxe je 35 let.

Graf č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání dotazovaných pedagogů

Legenda: SPGŠ –střední pedagogická škola, SŠ – střední škola, VOŠ – vyšší odborná škola, VŠ – vysoká škola, PF – pedagogická fakulta

Komentář: Graf ukazuje, že necelá polovina respondentů (41 %) má vysokoškolské pedagogické vzdělání, 29 % dotazovaných má vystudovanou střední školu (jinou než střední pedagogickou školu a gymnázium), 16% pedagogů vystudovalo střední pedagogickou školu, 9 % gymnázium a 5% respondentů má ukončené vyšší odborné vzdělání.

3.5 Výsledky šetření a jejich komentář

O1: Jaké zkušenosti mají učitelé s použitím mozaikové techniky v hodinách VV?

Výsledek zpracovává tabulka č. 1., tabulka č. 2 a graf č. 5.

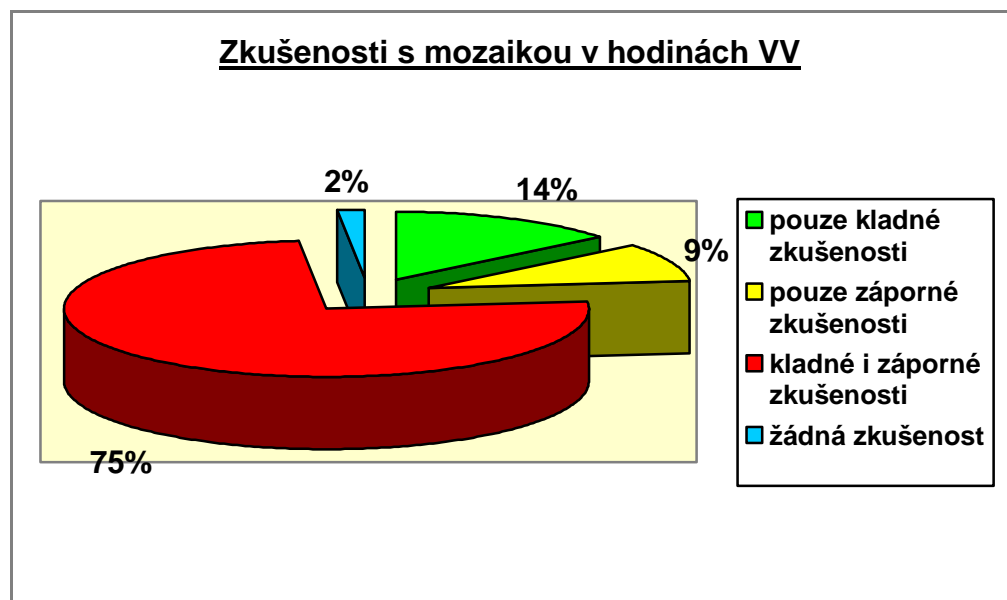
Tabulka č. 1: *Pozitivní zkušenosti pedagogů s mozaikou ve VV*

Pozitivní zkušenosti s mozaikou ve VV	Počet odpovědí
Děti velmi baví	29
Je vhodná pro skupinovou práci	22
Daří se i těm žákům, kteří mají problémy s kresbou a malbou	18
Rozvíjí fantazii a tvořivost	12
Zlepšuje jemnou motoriku	6
Je jednoduchá	6
Rozvíjí smysl pro pečlivost	3
Umožňuje žákům více volnosti při tvorbě	3
Dá se využít jakýkoliv materiál	2
CELKEM	101

Tabulka č. 2: *Negativní zkušenosti pedagogů s mozaikou ve VV*

Negativní zkušenosti s mozaikou ve VV	Počet odpovědí
Je časově náročná	26
Děti i výrobky jsou upatlané, nutnost častého mytí rukou	20
Pomalejší děti práci nestihnou dokončit	11
Je náročná na pečlivost a trpělivost	11
Je finančně náročná	10
Je náročná pro děti s poruchou jemné motoriky a vnímání	4
Na 1. stupni ZŠ je nutné zadávat hodně konkrétní témata	4
Ke konci práce děti ztrácí trpělivost a výrobek „odfláknou“	2
Je vhodná pouze na malé formáty	1
CELKEM	89

Graf č. 5: *Zkušenosti pedagogů s mozaikou v hodinách VV*

Komentář: Celé tři čtvrtiny pedagogů (75 %) uvedly v dotazníku kladné i záporné zkušenosti s mozaikou v hodinách VV. 14% respondentů mělo pouze kladné zkušenosti s touto technikou, 9 % uvedlo pouze záporné zkušenosti a 2 % dotazovaných nemají s mozaikou žádnou zkušenost.

O2: Co všechno si učitelé představují pod pojmem mozaika?

Výsledek zpracovává tabulka č. 3.

Při vyhodnocování odpovědí jsme vycházeli z obecné definice, že „Mozaika je plošná dekorace nebo obraz poskládaný z jednotlivých částí (dílků).“

Tabulka č. 3: *Jednotlivé typy výkladů pojmu „mozaika“*

Výklad pojmu MOZAIKA	Počet odpovědí
Obráz poskládaný z částí (dílků)	35
Slepování kousků do nějakého tvaru	15
Malé kousíčky skla nebo keramiky	14
Sestavování částíček do požadovaného tvaru	9
Skládačka	9
Obrázek vyplněný kousky různých materiálů	8
Plošná výzdoba	5
Obrázek na zdi	3
Vitrážová okna	3
Origamy	1

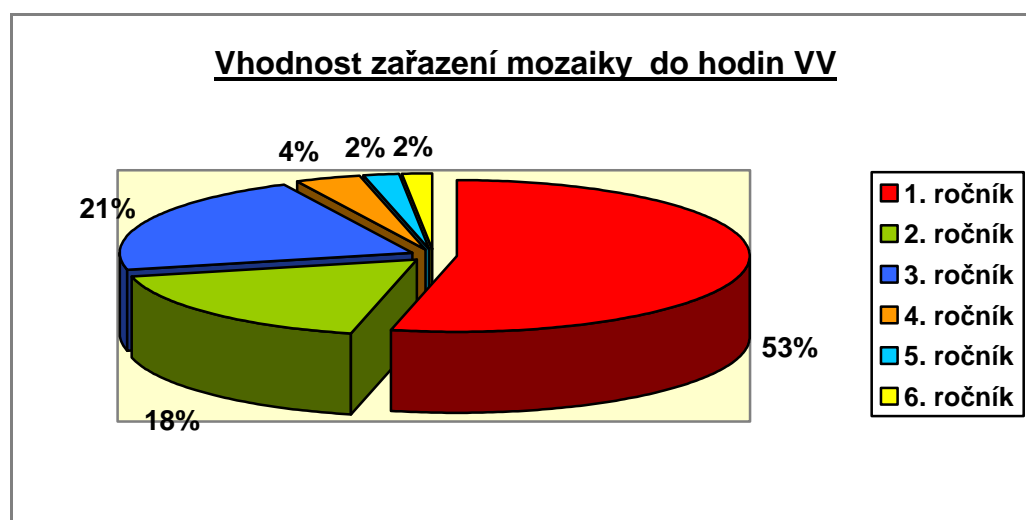
Komentář: 35 dotazovaných pedagogů z 56 uvedlo, že „Mozaika je obraz poskládaný z jednotlivých částí – dílků“, čímž definici vcelku vystihli,

9 pedagogů uvedlo, že „Mozaika je skládačka“ a 8 pedagogů uvedlo, že „Mozaika je obrázek vyplněný kousky materiálů“, čímž definici vystihli jen částečně, neuvedli však podstatu mozaiky. Odpovědi, že mozaika je „plošná výzdoba“, „obrázek na zdi“ a „vitrážové okno“ jsou podle definic uvedených v odborné literatuře (viz. kapitola 2.2 Proměny chápání mozaiky) téměř nesprávné, a „origamy“ nepatří vůbec mezi mozaikové techniky. Některé odpovědi respondentů byly velmi strohé, jiné více rozvedené. Z odpovědí bylo patrné, že většina pedagogů ví, co znamená pojem „mozaika“ a dokáže jej svými slovy vysvětlit.

O3: Od kterého ročníku ZŠ doporučují učitelé zařazovat mozaiku do VV?

Výsledek zpracovává graf č. 6.

Graf č. 6: *Názor pedagogů na vhodnost zařazení mozaiky do VV*

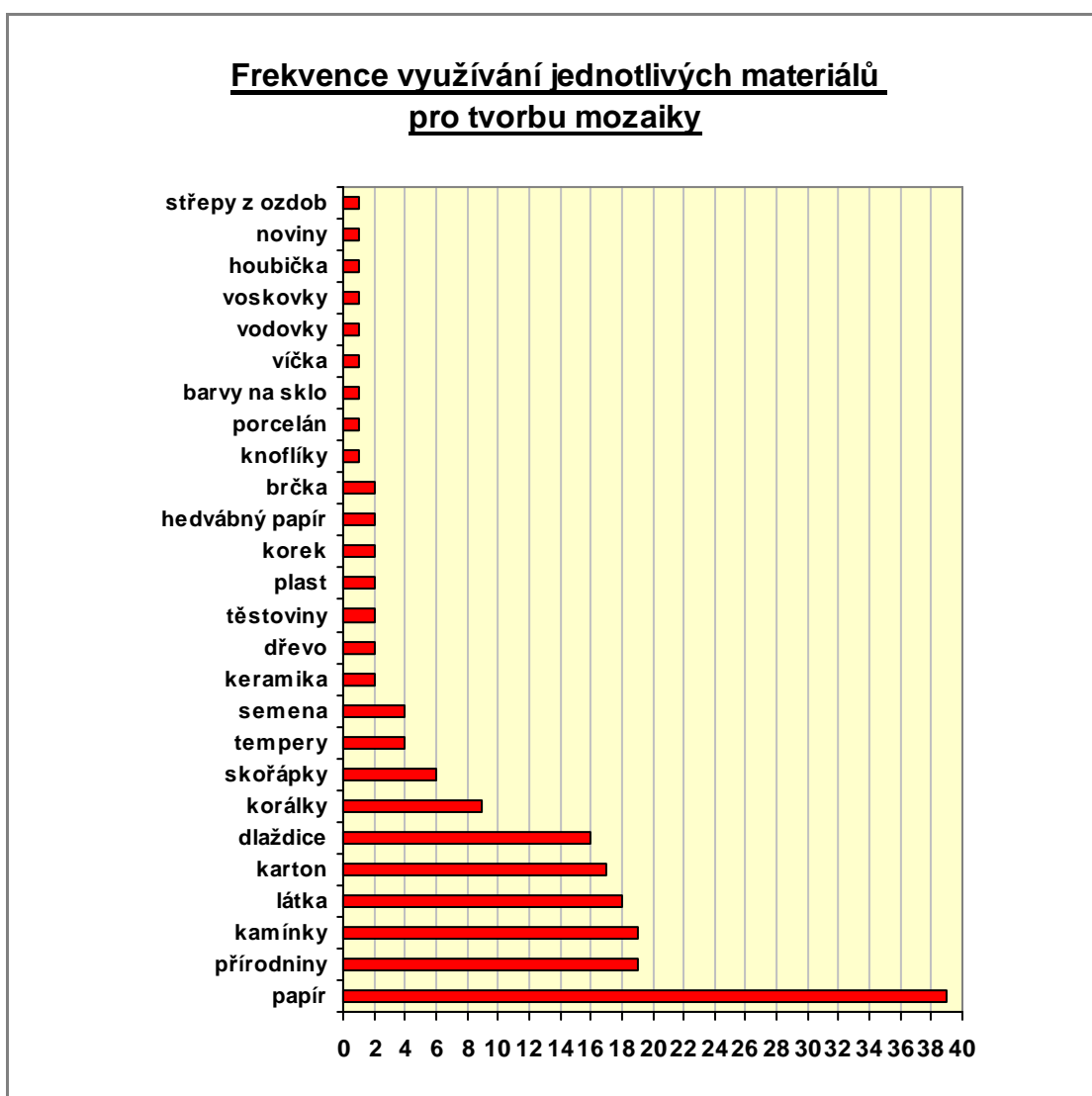
Komentář: Z grafu je na první pohled patrné, že více než polovina respondentů (51 %) by zařadila mozaiku do VV již od 1. ročníku ZŠ. 21 % dotazovaných by tuto techniku zařadilo až od 3. ročníku a 18 % od 2. ročníku. Dva

pedagogové (4 %) by začali s mozaikou až od 4. ročníku a od 5. ročníku a 6. ročníku by začala 2 % z dotazovaných osob.

O4: Které materiály jsou používány pro mozaikovou techniku nejčastěji?

Výsledek zpracovává graf č. 7 .

Graf č. 7: *Frekvence využívání jednotlivých materiálů pro tvorbu mozaiky*

Komentář: Z grafu jednoznačně vyplývá, že nejpoužívanějším materiálem pro mozaikovou techniku je papír (uvedlo jej celkem 39 respondentů). Dalšími hojně používanými materiály jsou přírodniny (19 respondentů), kamínky (19 respondentů), látka (18 respondentů), karton (17 respondentů) a dlaždice (16 respondentů).

O5: Které materiály jsou používány pro mozaikovou techniku nejméně často?

Výsledek zpracovává graf č. 7.

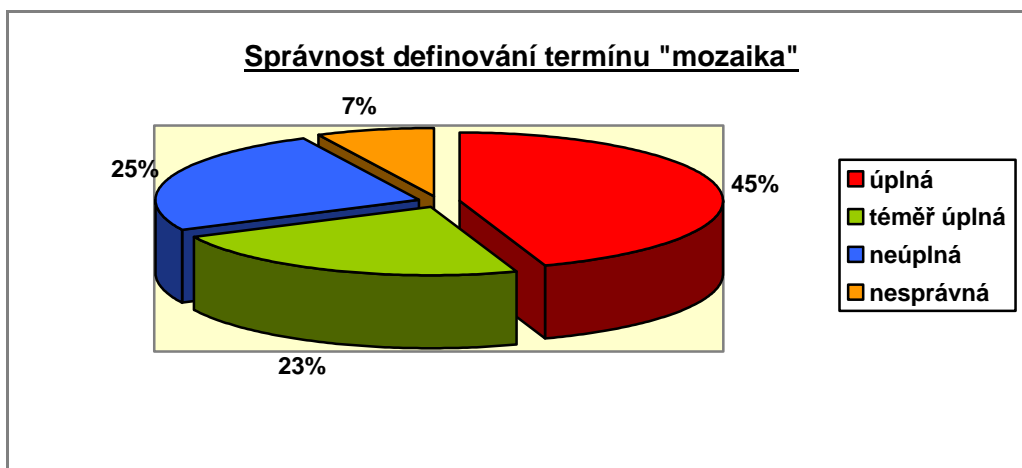
Komentář: Podle grafu č. 7 používají učitelé velmi málo vaječné skořápky (pouze 6 respondentů z 56) a vodové (1 respondent) a temperové barvy (4 respondenti) pro tištěnou mozaiku. Pouze dvakrát se v odpovědích vyskytla keramika, dřevo, těstoviny, plast, korek, hedvábný papír a brčka. Materiály jako knoflíky, porcelán, barvy na sklo, víčka, voskovky, houbička, noviny a střepy z ozdob se v odpovědích objevily pouze jedenkrát.

P1: Předpokládáme, že většina učitelů na 1. stupni ZŠ ví, co znamená termín „mozaika“ a dokáže jej definovat.

Ověřováno otázkou č.2.

Výsledek zpracovává graf č. 8.

Graf č. 8: Správnost definování termínu „mozaika“

Komentář: Graf ukazuje, že necelá polovina respondentů (45 %) dokázala správně definovat termín „mozaika“. 23 % dotazovaných učitelů uvedlo definici téměř správně, avšak s menšími nedostatky. Neúplnou definici uvedlo 25 % pedagogů. Nesprávně odpovědělo 7 % dotazovaných .

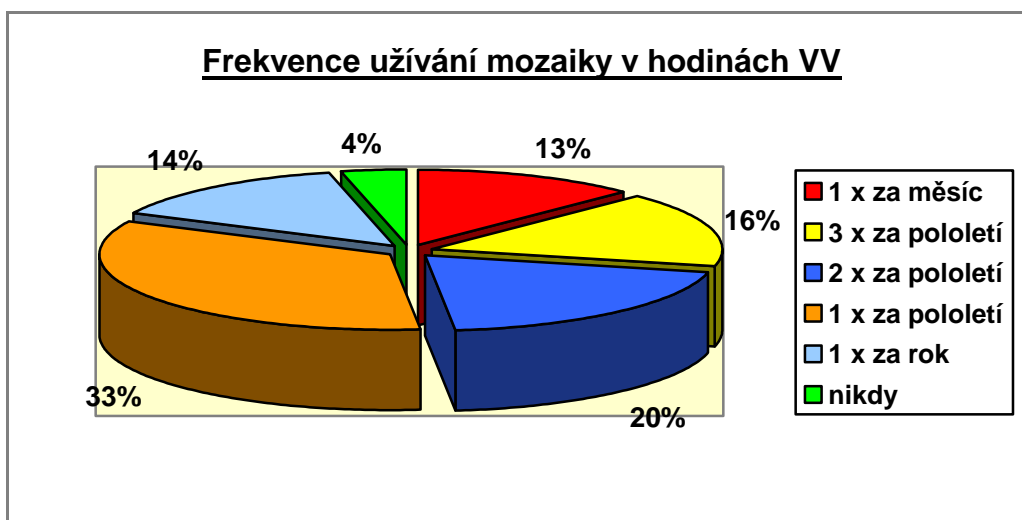
Předpoklad P1 se potvrdil.

P2: Předpokládáme, že mozaiková technika není příliš často zařazována do hodin VV.

Ověřováno otázkou č. 2.

Výsledek zpracovává graf č. 9.

Graf č. 9: *Frekvence užívání mozaikové techniky v hodinách VV na 1. stupni ZŠ*

Komentář: Z grafu je patrné, že nejčastěji je mozaika zařazována do VV jedenkrát za pololetí (33 %). 20 % respondentů ji zařazuje do hodin dvakrát za pololetí, 16 % třikrát za pololetí. Jednou za rok používá mozaikovou techniku 14 % učitelů. 13 % respondentů zařazuje mozaiku do hodin VV velmi často, a to jednou za měsíc. 4 % pedagogů nepoužívají mozaikovou techniku vůbec.

Předpoklad P2 se nepotvrdil.

P3: Předpokládáme, že dosažené vzdělání respondentů nemá vliv na rozmanitost používaných materiálů pro mozaikovou techniku.

Ověřováno otázkou č. 4.

Výsledek zpracovává tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: *Průměrný počet používaných materiálů na osobu*

Vzdělání	Počet osob	Celkem ks materiálu	Průměr na osobu *
Gymnázium	5	14	2,8
SPGŠ	9	29	3,2
Jiná SŠ	16	48	3
VOŠ	3	9	3
VŠ	22	71	3,2
Celkem	55	171	3,1

* Zaokrouhleno na 1 desetinné místo

Komentář: Z tabulky vyplývá, že se průměrný počet používaných materiálů pro mozaikovou techniku s dosaženým vzděláním pedagogů téměř nemění. Průměr počtu materiálů na osobu je velmi vyrovnaný, pohybuje se v rozpětí mezi 2,8 a 3,2. Tabulka č. 1 však udává hodnoty získané pouze od 55 respondentů, jeden z nich údaj o dosaženém vzdělání neuvedl. Hodnoty získané od tohoto respondenta nebyly do tabulky zahrnuty.

Předpoklad P3 se potvrdil.

P4: Předpokládáme, že délka pedagogické praxe respondentů má vliv na rozmanitost používaných materiálů pro mozaikovou techniku.

Ověřováno otázkou č. 4 a údajem o délce praxe respondentů.

Výsledek zpracovává tabulka č. 5 a graf č. 10.

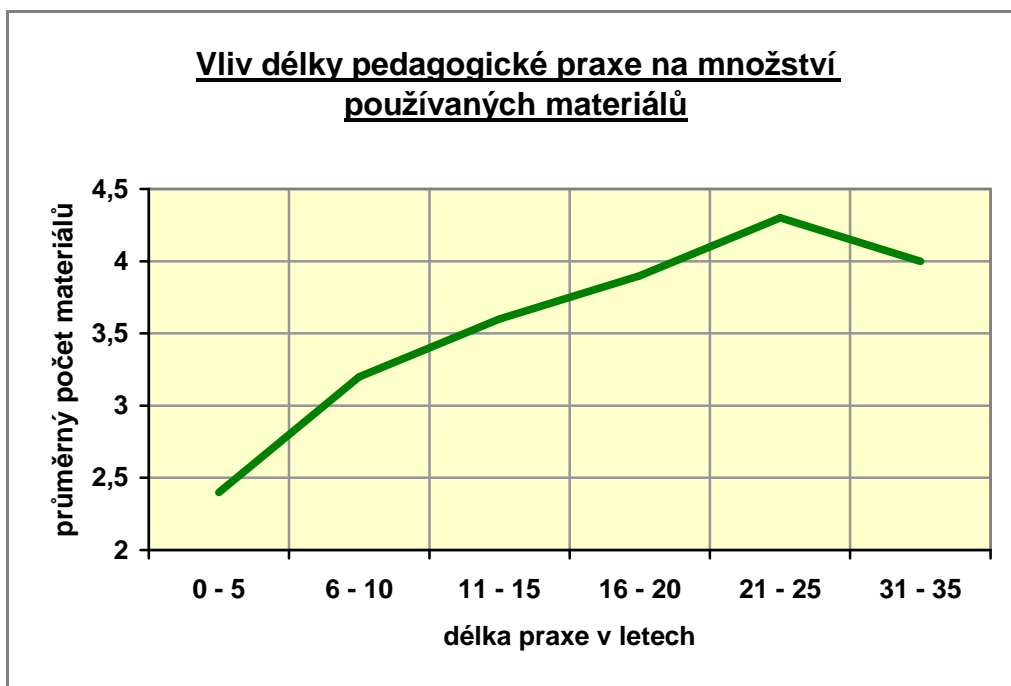
Tabulka č. 5: Průměrný počet používaných materiálů vzhledem k délce praxe pedagogů

Počet let praxe	Počet osob	Celkem ks materiálu	Průměr na osobu *
0 - 5	22	52	2,4
6 - 10	14	46	3,2
11 - 15	9	32	3,6
16 - 20	7	27	3,9
21 - 25	3	13	4,3
26 - 30	0	-	-
31 - 35	1	4	4
Celkem	56	174	3,1

** Zaokrouhleno na 1 desetinné místo*

Komentář: Tabulka ukazuje, že s délkou pedagogické praxe se mění průměrný počet používaných materiálů. Učitelé s nejkratší praxí nebo žádnou praxí (0 – 5) používají průměrně 2,4 druhy materiálu pro mozaikovou techniku, naopak učitelé s praxí delší než 20 let používají 4 a více druhů materiálu. Přehlednou křivku růstu zobrazuje graf č. 10.

Graf č. 10 : Vliv délky pedagogické praxe na množství používaných materiálů

Komentář: Z grafu jednoznačně vyplývá, že s rostoucí délkou pedagogické praxe respondentů stoupá i množství používaných materiálů. V poslední skupině (21 – 35 let praxe) křivka mírně klesá. Tato skutečnost je způsobena tím, že ve skupině s délkou praxe 31 – 35 let byl dotazován pouze jeden respondent.

Předpoklad P4 se potvrdil.

3.6 Shrnutí výsledků

Cílem šetření bylo zjistit, v jaké míře je mozaika jako výtvarná technika využívána ve VV na 1. stupni ZŠ, zda učitelé tuto techniku znají a dokáží ji vhodně využít ve svých hodinách VV.

Z výsledků šetření vyplývá, učitelé mozaiku jako výtvarnou techniku znají, dokáží ji svými slovy definovat a v hodinách ji využívají. Četnost zařazování mozaiky do VV není příliš vysoká, většina pedagogů ji použije jedenkrát až dvakrát za pololetí. Téměř každý z dotazovaných respondentů má s mozaikou nějakou zkušenost, většina z nich je kladná.

Mezi používanými materiály pro mozaikovou techniku jednoznačně převládá papír. Ostatní materiály předčil o více než polovinu. Učitelé velmi málo využívají jiné materiály vhodné pro mozaiku. Šetření prokázalo, že učitelé s delší pedagogickou praxí používají pro mozaikovou techniku pestřejší škálu materiálů než začínající pedagogové.

4 Praktická část

4.1 *Druhy mozaiky vhodné pro děti*

Mozaika je výtvarnou technikou vhodnou pro děti již v 1. třídě. Existuje spousta možností, jak mozaiku využít. Můžeme z této techniky využít jen její principy nebo ji zkombinovat s jinými technikami a upravit tak její náročnost pro různě staré žáky.

Většina níže uvedených výtvarných aktivit byla vyzkoušena v praxi na 1. stupni základní školy. Případné rady a zkušenosti z praxe jsou uvedeny u jednotlivých technik. Více ukázek prací je v přílohách (viz. odkazy u jednotlivých technik).

Papírová mozaika (viz. přílohy č. 5 a 6)

Papír je jedním z nejdostupnějších a nejčastěji využívaných materiálů ve škole. Pro mozaiku je vhodný jakýkoliv druh papíru. Můžeme použít barevné papíry (obyčejné i lepící), noviny, tapety, čtvrtku, kartony z krabic, průsvitný či hedvábný papír.

Barevný podklad pro tvorbu dílků na mozaiku si mohou žáci připravit sami, a to například natřením čtvrtky několika barevnými odstíny. Jednotlivé dílky lze natřít na kousky nebo rozstříhat na pravidelné či nepravidelné tvary či smotat do malých „žmolků“. Ty pak mohou lepit na různé podklady. Nejčastěji na jiný list papíru/čtvrtky, ale i na sklo nebo folii. Pro lepení na papír

Obr. 8 – Papírová mozaika, dívka, 10 let

je nejvhodnější vysouvací tyčinkové lepidlo, na sklo a plast lepidlo Herkules.

Tato technika je vhodná pro všechny věkové skupiny. Malé a méně zručné děti by měly pracovat s většími mozaikovými dílky, starší žáci mohou zvolit dílky menší.

Mozaika z papírových žmolků (viz. příloha č. 6, obr. 62 a 63)

Barevné papíry se nastříhají (natrhají) na stejně či různě velké kousky, které se po jednom zmačkají do malých „žmolků“). Ty se potom postupně lepí

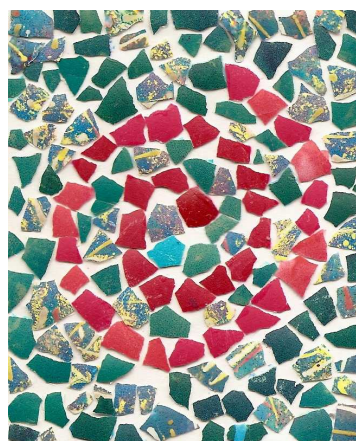
na čtvrtku, kde byl předem tužkou předkreslen obrys budoucího výrobku. Tyčinkové lepidlo není pro tuto techniku příliš vhodné – dílky se často odlupují, proto je vhodnější natřít čtvrtku po větších částech lepidlem Herkules a dílky do něj postupně klást. Tato technika je vhodná pro děti již od 1. ročníku.

Obr. – Mozaika z papírových žmolků, chlapec, 6 let

Skořápková mozaika (viz. příloha č. 6, obr. 52 a 53)

Na tuto techniku můžeme použít skořápky z barevných velikonočních vajíček, nebo jen hnědé a bílé skořápky z vařených nebo vyfouknutých vajec.

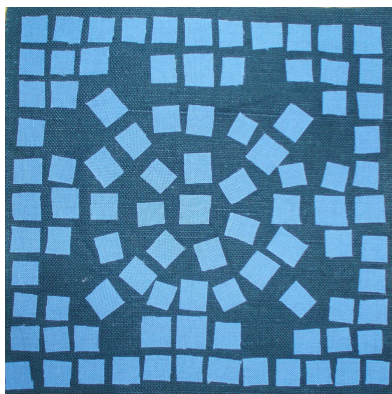
Vaječné skořápky se rozlámou na malé kousky, které se postupně po jednom lepí na podklad. Tvoříme-li mozaiku na rovný podklad, je potřeba nalámat skořápku na malé kousky, aby bylo možné je rovnou plochou přilepit. Další možností je přiložit k podkladu potřenému lepidlem větší kus skořápky a palcem jej rozmáčkout. Vzniklé střípky se samy rozloží a vytvoří pravidelné mezery. Jednodušší obdobou je zdobení kraslic skořápkami. Vzhledem k tomu, že mozaiku lepíme na oblé vejce, můžeme použít větší kousky skořápky, které na oblý tvar dobře přilnou. Vhodné lepidlo pro tuto techniku je Herkules. Vzhledem k tomu, že je tato technika náročná na čas a vyžaduje zručnost, je vhodné k realizaci použít menší plochu a zařadit tuto techniku do výuky vyšších ročníků (4. – 5. třída).

Obr. 9 – Skořápková mozaika, vlastní tvorba

Textilní mozaika

Technika podobná papírové mozaice. Využívá se kousků látky různých

tvarů, struktury a barvy, které se lepí lepidlem na libovolný podklad (papír, sklo, plast, látku) . Méně náročnou a jednodušší metodou je použití nažehlovací látkové záplaty. Žáci si vytvořené dílky poskládají na látkový podklad a učitel je přezehlí a tím zafixuje. Látku lze využít i na zdobení velikonočních kraslic (viz. příloha č. 6, obr. 60).

Obr. 10 – Textilní mozaika, vlastní tvorba

Dlaždicová mozaika (viz. příloha č. 5, obr. 28 - 30)

Klasická mozaiková technika. (Podrobný pracovní postup je uveden v kapitole 4.2.6)

Jedná se o techniku náročnější na čas a shánění potřebných materiálů. Vzhledem k tomu, že je zde možno tvořit z větších kousků, je tato technika vhodná i pro skupinovou práci. Potom je potřeba použít větší plochu pro tvorbu. Dlaždicové střípky lze upevňovat na dřevěnou desku nebo dlaždici, lze ale využít i tvrdý papírový karton, na nějž se dílky lepí lepidlem Herkules nebo silikonovou pistolí. Spárování je u všech podkladů stejné. Dlaždicové dílky lze také zapouštět do poloztuhlého sádrového podkladu.

Obr. 11 – Dlaždicová mozaika, výtvarný kroužek

Mozaika zalitá sádrou (viz. příloha č. 6, obr. 49 – 21)

Sádrová mozaika je jednodušší variantou mozaiky dlaždicové. Dlaždicové střepy či jiný materiál (kamínky, oblázky, kousky cihel aj.) poskládáme do pružné plastové misky (nebo víčka od plastové dózy, velkého kelímku od margarínu apod.) lícovou stranou dolů. Pokud podložka nemá mantinel, vytvoříme jej z plastelíny – zhruba 2 cm vysoký. Rozděláme řidší sádro a mozaiku jí zalijeme. Po zatvrdnutí sádrové desky odstraníme mantinel a podložku a mozaiku očistíme. Může se stát, že se jednotlivé mozaikové dílky při zalívání sádrou pohnou, nebo že sádra nateče i pod střípky a mozaiku musíme po zaschnutí namáhavě čistit. Je proto lepší položit na dno misky plát plastelíny a dílky do ní mírně vmáčknot. Po zaschnutí sádry jde plastelína lehce sejmut a mozaika nevyžaduje téměř žádné čištění. Nevýhodou této techniky je, že musí být dílky skládány lícovou stranou dolů a tudíž není předem vidět výsledná kompozice.

Obr. 12 – Mozaika v sádře, vlastní tvorba

Sádrová mozaika (viz. příloha č. 6, obr. 46 – 48)

Ze sádry odlijeme tenký plát a necháme jej ztvrdnout. Ten následně nakrájíme nebo nalámeme na malé mozaikové dílky, které poskládáme do plastové misky nebo jiné nádoby a zalijeme sádrou obarvenou tuší. Lze naopak obarvit sádro, z níž připravíme mozaikové dílky (i více barev) a zalít bílou sádro. Protože malé sádrové dílky jsou velmi lehké, zalíváme je pomalu polévkovou lžící.

Obr. 13 – Sádrová mozaika, vlastní tvorba

Plastelínová mozaika

Z barevné plastelíny vytvoříme stejně či různě velké kuličky, které klademe vedle sebe na podložku a vytváříme různé ornamenty. Výhodou této techniky je, že i po nalepení dílků na podložku můžeme mozaiku upravovat či dílky odnímat a posouvat. Děti si samy podle své zručnosti mohou určit, s jak velkými dílky budou pracovat.

Obr. 14 – Plastelínová mozaika, vlastní tvorba

Lentilková mozaika (viz. příloha č. 5, obr. 12 - 14)

Lentilky jsou velmi netradičním výtvarným materiálem. Děti z nich mohou sestavovat různé symetrické i asymetrické barevné obrazce. Největší odměna děti čeká na konci vyučovací hodiny, kdy mohou mozaiku sníst.

Obr. 15 – Lentilková mozaika, chlapec, 9 let

Mozaika z lipa

Obdobná jako lentilková mozaika. Vhodnější je použití tmavého podkladu, na bílé čtvrtce pastelové barvy lipa příliš nevyniknou.

Obr. 16 – Mozaika z lipa, vlastní tvorba

Mozaika z přírodnin (viz. příloha č. 6)

V přírodě se nachází rozličná škála materiálů vhodných pro tvorbu mozaiky. Některé lze využít pro tvorbu přímo v přírodě. Jednotlivé dílky se nemusí k povrchu upevňovat napevno, pouze se poskládají. Větší materiály, jako jsou např. šišky, jsou vhodné i pro skupinovou tvorbu mozaiky.

Obr. 17 – Fazolová mozaika

- Fazolová – pestřejší jsou čerstvé, nezaschlé fazole, využít lze i kupovaných tříděných fazolí.
- Kamínková – z oblázků i obyčejných kamínků, šterku, kačírku. Mohou se jednotlivě upevňovat do polotuhé sádry či do plastelíny.
- Šišková – vhodná pro skupinovou práci v přírodě.
- Kaštanová – lze využít dvou kontrastních barev kaštanů (rub a líc).
- Z listů – mozaika z celých listů je větších rozměrů, proto je vhodnější pro tvorbu v přírodě, ve třídě lze tvořit z natrhaných nebo nalámaných čerstvých i sušených listů (viz. příloha č. 6, obr. 64).
- Z okvětních lístků
- Z mušlí a jiných darů moře – pokládají se na pískový podklad či do polotuhé sádry (viz. příloha č. 6, obr. 61).
- Z jadýrek a semen – vtlačují se do plastelínového plátu nebo lepí na papírový podklad lepidlem Herkules.
- Slunečnicová – semena se pokládají se na pískový či jiný podklad nebo lepí na papír.
- Z korku – např. ze starého korkového prostírání (viz. příloha č. 6, obr. 67).
- Z pomerančové kůry – před uschnutím kůru nastříháme na malé dílky, lepíme je na libovolný podklad lepidlem Herkules. (viz. příloha č. 6, obr. 67)

Mozaika z recyklovatelného materiálu (viz. příloha č. 4, obr. 6 - 8)

Kromě všech možných druhů papíru lze vytvořit mozaikové dílky i z PET lahví, z obalů Tetra Pack, kelímků či barevných plastových víček. Střípky nastříhané z PET lahví lze nalepit silikonovou pistolí na průhlednou folii. Vznikne tak mozaika podobná vitráži. Střípky z Tetra Packu jsou stříbrné a leské, vypadají jako kovové plíšky. Dobře se s nimi pracuje. Takto vytvořená mozaika je i vhodným podkladem pro frotáž (viz. příloha č. 6, obr. 54).

Obr. 18 – Mozaika z víček, vlastní tvorba

Tištěná mozaika (viz. příloha č. 5, obr. 19 - 25)

Tiskátko lze nejsnáze vyrobit z brambory, korkového špuntu, gumy či jiných materiálů. Nanáší se na něj štětcem barva (tempera, tuš, barva na textil) a tiskne se postupně po jednom dílku. Lze také vytvořit tiskátko, kde bude dílků více najednou.

Tuto techniku zvládnou i nejmenší děti, jako tiskátko jim může posloužit i vlastní prst namočený v prstových barvách nebo mohou tiskát plochým

štětcem. Při tisku na látku je nutné tiskátko příliš nenamáčet, případně barvy neředit, jinak hrozí rozpítí obtištěného tvaru. Po zaschnutí se látka přežehlí, aby se barvy zafixovaly. Vhodné je začít mozaikou tištěnou na papír, po jejím zvládnutím teprve přejít na látkový podklad.

Obr. 19 – Tisk bramborou, vlastní tvorba

Skleněná mozaika

Pokud nemáme originální skleněné mozaikové dílky, můžeme použít skleněné střepy. Poskládáme je například do krabice od bonbonů a přilepíme ke krabici klovatinou. Poté zalijeme opatrně sádrou a necháme zatuhnout. Po ztvrdnutí sádry mozaiku vyjmeme z krabičky a očistíme pod tekoucí vodou od zbytků klovatiny a papíru.

Protože práce se skleněnými střepy je nebezpečná, je nutné pracovat s menším počtem žáků a zařadit tuto techniku až od 4. nebo 5. ročníku.

Knoflíková mozaika

Knoflíky můžeme pouze libovolně skládat na podložce, nebo je následně přišít na látku či papír. K jejich fixaci lze použít i tavnou silikonovou pistoli.

Mozaika z figurek na člověče, nezlob se

Každý žák donese z domova hrací figurečky, ze kterých pak společně sestaví jednu velkou barevnou mozaiku.

Sádrová vitráž

Do plastové nádoby libovolného tvaru odlijeme sádro minimálně 1 cm vysokou. Po zatuhnutí nakreslíme na sádro tužkou libovolný motiv, který „rozbijeme na kousky“ tak, že tužkou rozdělíme motiv na malé dílky. Čáry potom obtáhneme špičatým předmětem (např. hřebíkem, špičkou pilníku na nehty nebo vypsanou propiskou). Malé dílky postupně vybarvíme temperovými barvami. Pokud se barva dostane do spár, po dokončení vitráže spáry ještě jednou vyčistíme ostrým předmětem. Tuto techniku jsme úspěšně vyzkoušeli s dětmi již ve 3. třídě.

Obr. 20 – Sádrová vitráž, vlastní tvorba

4.2 Práce realizované s dětmi

Všechny následující výtvarné aktivity byly vyzkoušeny s dětmi 1. – 5. ročníku ZŠ T. G. Masaryka ve Frýdlantu. Některé práce byly realizovány v rámci hodin výtvarné výchovy a pracovních činností v jednotlivých ročnících, práce, které vyžadovaly více času nebo byly technicky náročnější, tvořily děti na kroužku Výtvarných činností či ve výtvarném kroužku ve školní družině.

Vzhledem k tomu, že některé materiály na složitější mozaikové techniky jsou finančně náročné, zažádali jsme o přidělení grantu Nadaci škola hrou. Byla nám přidělena částka 3000,- Kč, za kterou jsme nakoupili barvy na textil, bavlněné povlaky na polštáře, lepidlo na dlaždičky a spárovací hmotu.

Děti jednotlivé úkoly velice bavily. Úspěch zde zažili i ti, kteří mají problémy s kresbou a malbou a se ztvárněním konkrétních věcí. Úspěšně jsme se zapojili i do výtvarné soutěže, kterou vyhlásilo nakladatelství Albatros, Klub mladých čtenářů. Měli jsme nějakou netradiční technikou ztvárnit Iva Aslana z Knihy džunglí. Zvolili jsme voskovou batiku a využili principy mozaiky a ve vyhodnocení jsme obsadili krásné třetí místo. Každý člen Výtvarného kroužku získal od nakladatelství barevnou encyklopedii. Ukázka práce dětí a výsledného výrobku viz příloha č. 7, obr. 69.

4.2.1 První úkol – mozaiková skládanka

(vlastní námět)

Obrazová dokumentace viz. příloha č. 5, obr. 9 – 11.

Pro první seznámení s mozaikou a její podstatou bylo zvoleno skládání konkrétních obrazců z jednotlivých pravidelných dílků čtvercového tvaru na barevný podklad. Žáci tak měli možnost volně tvořit, případně své výtvary libovolně pozměňovat a upravovat.

<u>Téma:</u>	kouzlení se čtverečky
<u>Cílová skupina:</u>	žáci 3. třídy
<u>Časová dotace:</u>	1 vyučovací hodina
<u>Technika:</u>	skládání mozaika (bez fixace)
<u>Cíl:</u>	seznámit se s technikou mozaiky; hra se čtvercovým tvarem, hledání kompozičního řešení
<u>Organizace:</u>	Žáci sedí v lavicích po čtyřech (vždy dvě lavice spojené) bokem k tabuli, aby na ni všichni viděli.
<u>Pomůcky:</u>	Pro každého žáka sáček s 30 nastříhanými čtverečky (2 x 2 cm) z pevné neprůsvitné folie, barevný papír A4 jako podložku, pro vyučujícího stejnou sadu čtverečků jako pro žáky, avšak větších rozměrů (5 x 5 cm), lepicí hmotu na tabuli.

Motivace: (Na tabuli je lepící hmotou připevněno několik bílých čtverečků do nepravidelné skupiny). „Podívejte se na tabuli. Co zde vidíte? (Žáci uvádí, že vidí čtverečky.) Nejsou zde jen čtverečky. Je v nich ukryta spousta věcí, jen je musíme jinak uspořádat. (Jednotlivé dílky posuneme tak, aby utvořily kruh, květinu a pod.). Kdo z vás zkusí na tabuli vykouzlit auto? (Několik žáků je postupně přizváno k tabuli, aby z dílků vytvořili konkrétní obrazec). Přesvědčili jste mě, že jste zruční kouzelníci. Proto každý z vás dostane kouzelnický sáček, ze kterého vyčarujete další obrázky.

Průběh práce: Děti si připravily podložku z barevného papíru a mozaikové dílky a podle instrukcí učitele postupně tvořily konkrétní obrazce: klobouk, okno, psa, žirafu, auto, dům, květinu, stojícího člověka, člověka v pohybu aj. Přitom mohly, ale nemusely využít všech dílků. Dále si zahrály „kouzelnický“ kvíz, kdy jeden žák cokoliv vytvořil a druhý hádal, co mozaika znázorňuje. Po uhodnutí se vyměnili. Na konci hodiny zbyl čas i pro volnou tvorbu.

Hodnocení, prezentace: Žáci dostali na konci hodiny stejnou odpověď, jako v úvodu. Co vidíte na tabuli? Nyní se odpovědi různily: zvíře, člověk, slunce... apod. Pochopili tedy princip mozaiky – z jednotlivých dílků se dají vytvořit různé obrazce. Volnou tvorbu mozaiky jsme vystavili ve třídě na koberci. Žáci si díla procházeli a hádali, co znázorňují. Hodnotili své práce navzájem a došli k závěru, že lépe vypadají obrázky, v nichž jsou dodrženy stejné mezery mezi dílky, a kde jsou dílky rovně položeny. Nakonec jim bylo vysvětleno, že technika, kterou v hodině tvořily, se nazývá mozaika. Práce žáky velmi bavila. Někteří si dokonce po vyučování vyrobili vlastní čtverečky z papíru a společně sestavovali obrázky o přestávkách.

4.2.2 Druhý úkol – lentilková mozaika

(vlastní námět)

Obrazová dokumentace viz. příloha č. 5, obr. 12 – 14.

<u>Téma:</u>	mozaika z barevných lentilek
<u>Cílová skupina:</u>	žáci 4. třídy
<u>Časová dotace:</u>	část 1 vyučovací hodiny (15 minut)
<u>Technika:</u>	skládaná mozaika z lentilek (nefixovaná)
<u>Cíl:</u>	přiblížit dětem techniku mozaiky; rozvíjet fantazii a kreativitu
<u>Organizace:</u>	Každý žák si přinesl 1 malý balíček lentilek, pracovali v lavicích o dvou.
<u>Pomůcky:</u>	na každého žáka 1 krabičku lentilek
<u>Motivace:</u>	„Asi se všichni ptáte, proč jste si na hodinu výtvarné výchovy měli přinést lentilky. Napadá vás, na co bychom je mohli použít?“ Děti odpovídaly různě. Navrhovaly např. kreslit namočenými lentilkami na papír nebo je lepit do hotových výkresů jako knoflíky či oči, ale nikoho nenapadlo, že bychom si z lentilek mohli jen skládat obrázky a obrazce, aniž bychom je nějak fixovali.
<u>Průběh práce:</u>	Nejprve si každý vysypal obsah krabičky na lavici a lentilky roztřídil podle barev. Protože neměli všichni stejné balení lentilek,

jejich počet i barvy se mnohdy lišily. Zjistili jsme, že v klasické lentilkové krabičce je zhruba 35 lentilek v sedmi pestrých barvách.

Potom jsme děti nechali volně tvořit. Tvořili buď společně nebo jednotlivě, lentilky si mohli navzájem měnit a půjčovat.

Hodnocení, prezentace: Lentilkové tvoření děti velmi bavilo. Byla to pro ně příjemná změna. Největší odměnou však bylo to, že mohli nakonec svůj výtvarný materiál sníst.

4.2.3 Třetí úkol – papírová mozaika

(vlastní námět)

Více obrázků v příloze č. 5, obr. 15 – 18.

Téma: kočky z „dřevěných“ dílků

Cílová skupina: žáci 2. třídy

Časová dotace: 3 vyučovací hodiny

Technika: papírová mozaika

Cíl: míchání barev – odstíny hnědé; práce na větším formátu; kooperace ve skupině

Organizace: Žáci sedí ve skupině po čtyřech (2 lavice spojené), sami si rozdělují práci a určují, jak budou postupovat.

Pomůcky: Pro skupinu 1 čtvrtka A2 a A4, pro každého 1 čtvrtka A4, temperové a vodové barvy, štětce, nůžky, papírové ubrousky (toaletní papír), lepidlo Herkules.

Motivace: „Heboučka je jako z vaty, kožíšek má mourovatý. Co je to?“ (Děti poznají, že jde o kočku.) „My si ale ve třídě živou kočičku mít nemůžeme, proto si vyrobíme svoji vlastní. Ale jedné kočce by bylo smutno, proto si jich vyrobíme hned pět! Ale nebudou to jen tak ledajaká zvířata, budou totiž ze dřeva! Že žádné dřevo nemáme? Nevadí. Vyrobíme si ho!“

Průběh práce: Děti se posadily do skupin. V první hodině dostaly za úkol vytvořit dřevěnou desku. Každý svou čtvrtku natřel hnědými odstíny temperové barvy, aby vypadala jako ze dřeva. Zatímco práce schnula, nakreslily si tužkou na velkou společnou čtvrtku obrys kočky. Ve druhé vyučovací hodině natrhaly své „dřevěné“ čtvrtky na malé dílky libovolných tvarů, které postupně lepily na velký podklad to tvaru kočky. Lepidlo nanášely štětcem. Tato práce byla časově nejnáročnější, zabrala téměř celou vyučovací hodinu.

Ve třetí vyučovací hodině si žáci namalovali a vystřihli oči, čumák a ústa pro kočku, vyrobili fousky z papírových ubrousků nebo toaletního papíru a domalovali pozadí vodovými barvami. Děti si ve skupinách samy rozdělily činnosti.

Hodnocení, prezentace: Kočky se dětem velmi povedly, a proto jsme je vystavili na chodbu školy. Sklidily velký úspěch. Práce byla náročná na čas. Některé skupiny si vytvořily příliš malé dílky, a tak jejich lepení trvalo déle. Dlouhá doba lepení děti lákala trhat ke konci větší kousky a lepit je více od sebe, aby měly plochu rychleji zaplněnu. Velký formát obrázku byl zvolen dobře – všichni mohli lepit dílky současně, aniž by si překáželi. Obrázky byly

dosti zašpiněné od lepidla, ale po zaschnutí šmouhy zprůhledněly a ve výsledku nebylo nic vidět.

4.2.4 Čtvrtý úkol – bramborová mozaika

(vlastní námět)

Obrazová dokumentace viz. příloha č. 5, obr. 19 – 22.

Téma: návrh vzoru na potisk látky

Cílová skupina: kroužek Výtvarných činností (2. – 5. třída)

Časová dotace: 1 hodina

Technika: tisk bramborou

Cíl: smysl pro barevnou harmonii, čistota tisku, pravidelnost.

Organizace: Každý žák si sám vyrobí tiskátko z brambory, má k dispozici volný list papíru na zkušební tisk

Pomůcky: bílé prostěradlo, brambora, nožík, tempery, štětce, čtvrtky A3 a A4

Motivace: (Ukázali jsme dětem bílé prostěradlo.) „Podívejte se na tuto látku. Líbí se vám? Chtěli byste z ní ušít kalhoty? Nebo povlečení? Máte raději barevné vzory? Jakou barvu máte nejraději? Zahrajeme si tedy na jakési návrháře. Každý z vás dostane bílou látku (ve skutečnosti čtvrtku) a na ni si vytvoří vlastní vzor.“

Průběh práce: Nechali jsme děti, aby samy přišly na to, proč si měly na kroužek přinést bramboru a nožík a jak tyto pomůcky souvisí s návrhem látky. Potom si každý sám vytvořil tiskátko jednoduchého čtyřúhelníkového tvaru, namíchal na paletě barvy a potiskl čtvrtku. Formát čtvrtky si děti volily samy, těm, které měly menší razítko, jsme doporučili menší formát čtvrtky a naopak.

Žáci většinou volili pro návrh látky pestré barvy. Nejčastěji začínali tisknout podél obvodu čtvrtky, pak postupovali směrem do středu. Aniž bychom je k tomu vedli, všichni vyplnili tiskátky celou plochu čtvrtky.

Hodnocení, prezentace: Vzhledem k tomu, že zadaný úkol nebyl časově příliš náročný, zbylo více času na hodnocení. Hotová díla žáci vystavili na koberci a každý pověděl, co by si z navržené látky rád nechal ušít. Nejčastěji uváděli povlečení, ubrus, závěs. Po vyučování jsme práce vyvěsili na nástěnku ve třídě.

4.2.5 Pátý úkol – tištěná mozaika

(vlastní námět)

Více obrázků v příloze č. 5, obr. 23 – 27.

Téma: potisk bavlněného povlaku na polštář

Cílová skupina: kroužek Výtvarných činností (2. – 5. třída)

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Technika: tisk bramborovým razítkem na látku

Cíl: práce s novým materiálem – látkou

Organizace: Vzhledem k malému množství barev (od každého odstínu 1 kus), seděli všichni žáci u jednoho velkého stolu a barvy si půjčovali.

Pomůcky: brambory, nožík, bavlněné povlaky na polštáře, barvy na textil (červená, modrá, okrová, hnědá, oranžová, zelená, černá), štětec ke každé barvě, žehlička

Motivace: „V minulé hodině jste si připravili návrhy na potisk látky. Dnes si zkusíte látku potisknout. Protože se blíží Vánoce, můžete vyrobit hezký dárek pro někoho blízkého.“

Průběh práce: Žáci seděli v jedné velké skupině, připravili si bramborová razítka (tentokrát kromě obdélníků a čtverečků vyřezali i kolečka a trojúhelníky). Do povlaku vložili noviny, aby se barva neprosákla skrz. Na razítko nanášeli štětcem tenkou vrstvu barvy a postupně vytvářeli barevné motivy na látce. Někteří použili své návrhy z předešlé hodiny, jiní vytvářeli ornamenty nové. Rozvržení práce jsme nechali na žácích, nemuseli zaplnit celou plochu. Po 24 hodinách jsme povlak přežehlili přes kousek bavlněné látky a tím barvu zafixovali.

Hodnocení, prezentace: Povlaky se dětem vydařily. Po skončení kroužku jsme je pověsili na chodbu školy na prádelní šňůru. Druhý den si je děti vyzvedly, srolovaly do válečku a převázaly lýkem.

4.2.6 Šestý úkol – dlaždicová mozaika

(vlastní námět)

Obrazová dokumentace viz. příloha č. 5, obr. 28 – 30.

<u>Téma:</u>	dekorace z dlaždicových střípků
<u>Cílová skupina:</u>	výtvarný kroužek při školní družině (4. a 5. třída)
<u>Časová dotace:</u>	2 vyučovací hodiny
<u>Technika:</u>	dlaždicová mozaika
<u>Cíl:</u>	nová výtvarná technika, práce s neznámým materiálem
<u>Organizace:</u>	Děti seděly v jedné velké skupině u stolu. Počet žáků byl vzhledem k náročnosti techniky omezen na 8, tvořili vždy ve dvojicích.
<u>Pomůcky:</u>	dřevěná podkladová deska natřená emulzní barvou, různobarevné dlaždice či jejich úlomky, kladivo, kus látky (utěrka) lepidlo na dlaždičky, stěrka, houbička, měkký hadřík, gumové rukavice, miska s vodou
<u>Motivace:</u>	„Tak jsme konečně doma dokončili rekonstrukci koupelny. Podívejte se, co nám všechno doma zbylo – kousky původních i nových dlaždiček. Bylo mi je líto jen tak vyhodit, proto jsem je přinesla sem, abychom je nějak zužitkovali. Pokusíme se sestavit barevnou mozaiku z dlaždicových střípků.“

Průběh práce: Nejprve si děti vytvořily mozaikové dílky tak, že dlaždice vložily mezi utěrky a rozbily ji kladívkem. Tato činnost je velice bavila, bylo však nutné dohlížet na jejich bezpečnost a na velikost střepů, které vznikaly. Poté si ve dvojicích poskládaly motiv na dřevěnou podložku. Namíchali jsme jim maltovou hmotu, kterou si děti nanesly na podložku a přilepovaly postupně jednotlivé dílky mozaiky. Následně oškrábaly přebytečné zbytky malty, které se přilepováním vytlačily, hotové dílo otřely vlhkým hadříkem a nechaly zhruba 15 minut zaschnout.

Stejnou maltovou směs, avšak tekutější, jsme použili na spárování. Hmotu děti nanášely na mozaiku gumovou stěrkou, pak povrch otřely několikrát vlhkou houbou a nechaly chvíli zaschnout. Po přeleštění zaschlého povrchu měkkým hadříkem se mozaika opět leskla. Zaschnutí celé mozaiky trvalo následně dva až tři dny, poté bylo nutno ještě naposledy mozaiku přeleštit.

Hodnocení, prezentace: Netradiční práce děti velmi zaujala a díla se jim moc povedla. Hotové výrobky jsme vystavili na odpočívadlo schodiště mezi špaletová okna, kde je nemohl nikdo přehlédnout.

Nebezpečnou částí práce bylo rozbíjení střípků. Bylo by vhodnější tuto činnost provádět venku na tvrdém betonovém podkladu. Ve třídě jsme dělali velký hluk a nepořádek. Důslednost by měla být kladena především na ochranné pomůcky dětí i pracovní plochy. Zaschlá malta lze z lavic i oblečení špatně odstranit.

Tato technika je vhodná pouze pro menší počet dětí. V případě, že by si techniku chtěla vyzkoušet celá třída, bylo by nutné zajistit pro každou 6 – 8 člennou skupinku jednu dospělou osobu, která by na žáky dohlížela a pomáhala jim.

4.2.7 Sedmý úkol – ornamentální mozaika

(vlastní námět)

Obrazová dokumentace viz. příloha č. 5, obr. 31 – 38.

<u>Téma:</u>	ornamentální výzdoba
<u>Cílová skupina:</u>	5. třída
<u>Časová dotace:</u>	2 vyučovací hodiny
<u>Technika:</u>	papírová mozaika
<u>Cíl:</u>	zdokonalit jemnou motoriku, rozvoj estetického cítění, práce se symetrickými a asymetrickými tvary
<u>Organizace:</u>	každý žák pracoval sám
<u>Pomůcky:</u>	složka barevných papírů, čtvrtka A4, tyčinkové lepidlo, nůžky
<u>Motivace:</u>	Předvedli jsme žákům několik ukázek ornamentálních vzorů (obrázky, fotografie, potištěnou látku, mandaly). Žáci jednotlivé ukázky hodnotily – zda se jim líbí či nikoli, hledali společné rysy a motivy. „Myslíte, že byste také zvládli vytvořit takové dílo? Pojdme to vyzkoušet!“
<u>Průběh práce:</u>	Žáci si z barevných papírů nastříhali malé dílky různých tvarů, které postupně lepili na čtvrtku a tvořili barevné ornamenty. Množství barev a tvar ústřížků jsme nechali na dětech. Měli možnost si tužkou základní obrysy načrtnout, ale někteří této možnosti nevyužili a pracovali bez

pomocných čar. Ti, kteří zvolili větší dílky, byli s prací hotovi za 1 vyučovací hodinu, jiným trvala tvorba až 3 vyučovací hodiny.

Hodnocení, prezentace: Vzhledem k tomu, že měl každý žák jiný počet mozaikových dílků (záleželo na jejich velikosti), potřeboval každý z nich různou dobu na dokončení práce. Pro rychlejší děti jsme museli vymyslet náhradní úkoly, abychom je zabavili a dali tak čas ostatním. Děti zadaný úkol dobře pochopily a práce se velmi vydařily. Vytvořili jsme z nich na chodbě „ornamentální zed“.

4.2.8 Osmý úkol – mozaika z listů

(vlastní námět)

Více obrázků viz. příloha č. 5, obr. 40 – 42.

Téma: podzimní stromy

Cílová skupina: 1. třída

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny

Technika: mozaika z natrhaných kousků listů

Cíl: zdokonalit jemnou motoriku, rozvoj představivosti

Organizace: práce ve skupinách po 3 – 5, děti si spojily lavice k sobě

Pomůcky: čtvrtky A2, vodové barvy, papírová utěrka (kousek látky), vylisované barevné listy, lepidlo Herkules, miska (jedna pro skupinu)

Motivace: „Všimli jste si, jak se mění stromy na podzim? Jaké barvy v přírodě najdeme? Jaké barvy mívá podzimní listí? Podzimní stromy jsou krásné a proto si je zkusíme vytvořit a vystavit ve třídě. Aby vypadaly jako opravdové, použijeme pravé listí.“

Průběh práce: V první vyučovací hodině si žáci připravili pozadí obrázku, pomocí hadříku nebo smotané papírové utěrky natiskali kmen stromu, oblohu a travu. Dále nastříhali listy na malé kousky a uložili je do misky. Ve druhé hodině začali z listových dílků sestavovat korunu stromu. Lepidlo nanášeli štětcem přímo na list. Protože nám stromy připadaly příliš statické, v průběhu hodiny jsme pozměnili úkol a zadali dětem, aby znázornili, že listí ze stromu padá.

Hodnocení, prezentace: Stromy se vydařily všem skupinám, děti byly ze svých prací nadšené. Vystavili jsme je ve třídě pod nástěnku s podzimní tematikou.

4.3 Reflexe z praxe

Prostřednictvím mozaiky si žáci měli možnost vyzkoušet rozličnou škálu výtvarných technik. Mezi nejoblíbenější patřila mozaika tištěná bramborovým razítkem. Výrobu razítka zvládli žáci již v první třídě a práce se vydařila každému.

Při plnění jednotlivých úkolů jsme často využili práci ve skupině, která byla příjemným zpestřením a pomáhala zlepšovat klima ve třídě a ztmelovat třídní kolektiv. Protože mozaika patří mezi časově náročnější výtvarné techniky, skupinová práce byla mnohdy jediným možným řešením, jak zadaný úkol stihnout v požadovaném čase.

U nižších ročníků se nám osvědčilo pracovat s většími mozaikovými dílky. Nebylo tak nutné zmenšovat formát výsledného díla, dětem se s většími dílky lépe manipulovalo a výsledná práce tak působila čistějším dojmem. Starším žákům jsme při výběru velikosti dílků i formátu podkladu nechali více volnosti, volili si je podle svých předchozích zkušeností s touto technikou.

5 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila o přiblížení mozaiky jako výtvarné techniky a o doložení její vhodnosti pro využití v hodinách VV na 1. stupni ZŠ. Při studiu literatury zabývajících se výtvarnými nápady pro učitele VV jsem zjistila, že mozaika nepatří mezi obvykle využívané výtvarné techniky. V publikacích se nejčastěji vyskytovala papírová mozaika a v některých nebyla zařazena vůbec. Přestože poskytuje spoustu možností pro výtvarné aktivity na 1. stupni ZŠ, je autory ale i učiteli velmi nedoceněná. Tento fakt se potvrdil i při vyhodnocení terénního šetření. Zjistila jsem, že mozaika je pedagogy na 1. stupni ZŠ používána sice poměrně často, ale paleta používaných materiálů je vcelku chudá.

Stěžejní část mé diplomové práce jsem proto věnovala sestavení přehledu výtvarných aktivit s využitím principu mozaiky, který by nabízel učitelům VV alternativu k často užívaným výtvarným technikám, sloužil jako zdroj inspirace pro práci s dětmi na 1. stupni ZŠ a pomohl tak zařadit mozaiku častěji do hodin VV.

Při vymýšlení nápadů pro využití mozaiky mi ve velké míře pomohli samotní žáci. Po seznámení s touto technikou vymýšleli nové výtvarné postupy a navrhovali další možné materiály. Ne všechny naše návrhy se v praxi osvědčily, ale i to nás motivovalo k dalšímu zlepšení. Práce s mozaikou obohatila nejen žáky, ale i mne samotnou.

Mým cílem od počátku bylo, aby má diplomová práce nabídla čtenářům nejen teoretické poznatky a informace, ale aby především sloužila jako zdroj nápadů pro práci s dětmi.

Seznam použité literatury

Baleka, J. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.

Bernhard, M. *Universální lexikon umění : Architektura, fotografie, grafika, malířství, osobnosti, sochařství, umělecká řemesla*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996. ISBN 80-85785-46-3.

Hazuková, H.; Šamšula, P. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-368-5.

Hofman, I. *Výtvarné hříčky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01153-0.

Chatelet, A.; Groslier, B. P. *Světové dějiny umění : Malířství, sochařství, architektura, užité umění*. Praha: Cesty, 1996. Larousse. ISBN 80-7181-055-X.

Ilustrovaná encyklopedie lidské vzdělanosti. Praha: Reader's Digest, 2001. ISBN 80-86196-29-1.

Jeřábek, J.; Tupý, J. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005. ISBN 8087000021.

Kohlová, M. *200 výtvarných činností*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-765-5.

Kohlová, M. *Výtvarné hry pro děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-163-8.

Kulhánková, A. *Nejlepší nápady pro děti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1333-0.

Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. 4. díl. Ko-M. Praha: Československý kompas, 1929.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 17. díl. Median - Navarrete. Praha : Paseka, 1999. ISBN 80-7185-249-7

Penny, S; Penny M. *Mozaiiky*. Brno: Computer Press, 2003. ISBN 80-2510-006-5.

Pi Joan y Soteras, J. (1977a) *Dějiny umění*. 1. vyd. 1. díl. Praha: Odeon, 1977.

Pi Joan y Soteras, J. (1977b) *Dějiny umění*. 1. vyd. 2. díl. Praha: Odeon, 1977.

Pi Joan y Soteras, J. *Dějiny umění*. 1. vyd. 3. díl. Praha: Odeon, 1978.

Pi Joan y Soteras, J. (1979a) *Dějiny umění*. 1. vyd. 4. díl. Praha: Odeon, 1979.

Pi Joan y Soteras, J. (1979b) *Dějiny umění*. 1. vyd. 5. díl. Praha: Odeon, 1979.

Pi Joan y Soteras, J. *Dějiny umění*. 1. vyd. 6. díl. Praha: Odeon, 1980.

Pi Joan y Soteras, J. (1981a) *Dějiny umění*. 1. vyd. 7. díl. Praha: Odeon, 1981.

Pi Joan y Soteras, J. (1981b) *Dějiny umění*. 1. vyd. 8. díl. Praha: Odeon, 1981.

Pi Joan y Soteras, J. *Dějiny umění*. 1. vyd. 9. díl. Praha: Odeon, 1983.

Přehledný kulturní slovník. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1964.

Roaf, M. *Svět Mezopotámie*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 1996. ISBN 80-7176-755-7.

Roeselová, V. *Techniky ve VV*. Praha: Sarah, 1996. ISBN 80-90 22 67.

Slovník naučný. 5. díl. M – Ožice. Praha: Kober I. L., 1866.

Šimonová, A. *Výtvarná dílna*. 1. vyd. Praha: Potrál, 2005.
ISBN 80-7178-960-7.

Tematická encyklopedie Larousse. 1. vyd. Svazek 4. Umění a literatura. Praha: Albatros, 1999. ISBN 80-00-00798-3.

Trojan, R.; Mráz, B. *Malý slovník výtvarného umění*. 1. vyd. Praha: SPN, 1990.
ISBN 80-04-22338-9.

Universum: všeobecná encyklopedie. 1. vyd. 6. díl. Mb-Op. Praha: Odeon, 2001. ISBN 80-207-1068-X

Ústav pro jazyk český AV ČR. *Pravidla českého pravopisu (školní vydání)*. Praha: Pansofia, 1993. ISBN 80-901373-6-9.

URL: <<http://www.antiq.cz/antique1198/sperky/index.html>> (internetový časopis) [cit. 2007-10-20]

URL: <http://www.bluffton.edu/~sullivanm/chagall/chagall.html> [cit. 2007-10-20]

URL: <<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>> [cit. 2007-09-02]

URL: <<http://concise.britannica.com/ebc/art-32616/Library-of-the-National-Autonomous-University-of-Mexico-Mexico-City>> [cit. 2007-09-16]

URL: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Mosaic>> [cit. 2007-10-3]

URL: <<http://www.i-creative.cz/2007/08/>> [cit. 2007-09-15]

URL: <<http://www.oa.svitavy.cz/pro/renata/vedatech/intarzie/index.htm>> [cit. 2007-09-15]

URL: <<http://perso.orange.fr/lacombe/en.index.htm>> [cit. 2007-09-15]

Seznam obrázků

Obr. 1 – *Maska boha Quetzalcoatla*

(Převzato z knihy Dějiny umění 1, s. 299)

Obr. 2 – *Detail mozaiky z klenby ochozu kostela Sta Costanza*

(Převzato z knihy Dějiny umění 3, s. 20)

Obr. 3 – *Tři králové přicházející s dary ke Kristu, S. Apollinare Nuovo*

(Převzato z knihy Dějiny umění 3, s. 87)

Obr. 4 – *Mozaika nad jižním portálem chrámu sv. Víta v Praze*

(z vlastní sbírky)

Obr. 5 – Barokní mozaika z Baziliky sv. Petra ve Vatikánu

(Převzato z <http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Cupula2blarge.jpg>)

Obr. 6 – *Západní stěna mozaiky Four Seasons, Marc Chagal*

(Převzato z <http://www.bluffton.edu/~sullivanm/chagall/chagall.html>)

Obr. 7 – *Bernard Lacombe, Zodiac*

(Převzato z <http://perso.orange.fr/lacombe/en.index.htm>)

Obr. 8 – *Papírová mozaika, dívka, 10 let*

(z vlastní sbírky)

Obr. 9 – *Skořápková mozaika, vlastní tvorba*

(z vlastní sbírky)

Obr. 10 – *Textilní mozaika, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 11 – *Dlaždicová mozaika, výtvarný kroužek*
(z vlastní sbírky)

Obr. 12 – *Mozaika v sádře, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 13 – *Sádrová mozaika, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 14 – *Plastelínová mozaika, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 15 – *Lentilková mozaika, chlapec, 9 let*
(z vlastní sbírky)

Obr. 16 – *Mozaika z lipa, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 17 – *Fazolová mozaika*
(z vlastní sbírky)

Obr. 18 – *Mozaika z víček*
(z vlastní sbírky)

Obr. 19 – *Tisk bramborou, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Obr. 20 - *Sádrová vitráž, vlastní tvorba*
(z vlastní sbírky)

Seznam příloh

- Příloha č. 1: *Ukázka vyplněného formuláře terénního šetření*
- Příloha č. 2: *Současná mozaika – Libor Havlíček*
- Příloha č. 3: *Mozaika v Liberci*
- Příloha č. 4: *Mozaika z recyklovatelných materiálů*
- Příloha č. 5: *Práce dětí*
- Příloha č. 6: *Další ukázky prací*
- Příloha č. 7: *Lev Aslan, výtvarná soutěž nakladatelství Albatros*

Seznam obrázků v příloze

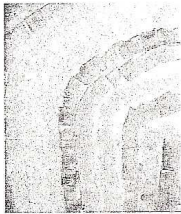
- Obr. 1 *Secesní mozaika v Hotelu Praha (z vlastní sbírky)*
- Obr. 2 *Detail mozaiky v Hotelu Praha (z vlastní sbírky)*
- Obr. 3 *Mozaika v Hotelu Babylon*
(převzato <http://www.centrumbabylon.cz/media>)
- Obr. 4 *Nástěnná keramická mozaika, Libor Havlíček (ze sbírky autora)*
- Obr. 5 *Socha v brněnském parku, Libor Havlíček (ze sbírky autora)*
- Obr. 6 *Mozaika z Tetra Packu, vlastní práce (z vlastní sbírky)*
- Obr. 7 *Mozaika z PET lahví vlastní práce (z vlastní sbírky)*
- Obr. 8 *Mozaika z víček od PET lahví*
(převzato z <http://www.i-creative.cz/category>)
- Obr. 9 *Panák, dívka, 9 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 10 *Žirafa, chlapec, 8 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 11 *Auto, chlapec, 8 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 12 *Obrazec, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 13 *Motýl, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 14 *Obrazec, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 15 – 18 *Papírová mozaika – kočky, práce žáků 2. třídy (z vlastní sbírky)*
- Obr. 19 *Bramborová mozaika, dívka, 7 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 20 *Bramborová mozaika, dívka, 7 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 21 *Bramborová mozaika, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 22 *Bramborová mozaika, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 23 *Povlak na polštář, dívka, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 24 *Povlak na polštář, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 25 *Povlak na polštář, dívka, 7 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 26 *Tisk bramborou, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 27 *Sušení povlaků na polštář (z vlastní sbírky)*

- Obr. 28 *Dlaždice, výtvarný kroužek, žáci 9 – 11 let, (z vlastní sbírky)*
- Obr. 29 *Dlaždice, výtvarný kroužek, žáci 9 – 11 let, (z vlastní sbírky)*
- Obr. 30 *Dlaždice, výtvarný kroužek, žáci 9 – 11 let, (z vlastní sbírky)*
- Obr. 31 *Ornamentální mozaika, dívka, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 32 *Ornamentální mozaika, dívka, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 33 *Ornamentální mozaika, chlapec, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 34 *Ornamentální mozaika, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 35 *Ornamentální mozaika, chlapec, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 36 *Ornamentální mozaika, dívka, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 37 *Ornamentální mozaika, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 38 *Ornamentální mozaika, chlapec, 11 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 40 – 42 *Mozaika z listů, práce žáků 1. třídy (z vlastní sbírky)*
- Obr. 43 *Můj dům, Chlapec, 6 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 44 *Můj dům, dívka, 7 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 45 *Můj dům, dívka, 6 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 46 – 48 *Mozaika z úlomků odlité sádry, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 49 – 51 *Dlaždicová mozaika zalitá sádrrou, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 52 *Mozaika z vaječných skořápek, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 53 *Spirála, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 54 *Frotáž z mozaiky z Tetra Pack obalů, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 55 *Papírová mozaika – Zed', vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 56 *Šneci, nástěnka s pracemi dětí 1. třídy (z vlastní sbírky)*
- Obr. 57 *Šnek, dívka, 6 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 58 *Čert, chlapec, 6 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 59 *Vločky, práce žáků 5. třídy (z vlastní sbírky)*
- Obr. 60 *Textilní mozaika, vlastní práce (z vlastní sbírky)*
- Obr. 61 *Mozaika z mušlí, dívka, 10 let (z vlastní sbírky)*
- Obr. 62 *Motýl z papírových žmolků, dívka, 8 let (z vlastní sbírky)*

- Obr. 63 Motýl, skupinová práce žáků 5. třídy (z vlastní sbírky)*
- Obr. 64 Mozaika z listí, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 65, 66 Fazolová mozaika, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 67 Vesmír, mozaika z korku a pomerančové kůry, vlastní tvorba (z vlastní sbírky)*
- Obr. 68 Nekonečná spirála, mozaika ze šišek, práce dětí na letním táboře v Kokoříně (z vlastní sbírky)*
- Obr. 69 Kolorování potravinovými barvami, výtvarný kroužek (z vlastní sbírky)*
- Obr. 70 Lev Aslan, výtvarný kroužek (z vlastní sbírky)*

Příloha

12

Terénní šetření pro zjištění aktuálního stavu

VYUŽÍVÁNÍ TECHNIKY MOZAIKY

v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ

Vážené kolegyně, Vážení kolegové,
dovoluji si Vás požádat o zodpovězení následujících pěti otázek:

Všechny informace, které v dotazníku uvedete, budou použity výhradně pro potřeby diplomanta při tvorbě diplomové práce a budou vyhodnoceny zcela anonymně.

Jste:	Muž / <u>žena</u>
Váš věk:	<u>30</u>
Absolvovaná studia:	<u>SS</u>
Délka Vaší pedagogické praxe:	<u>1</u>

1. Co všechno si představujete pod pojmem „mozaika“? Popř. jak byste definovali termín „mozaika“?

CHRÁMOVÉ OKNO, OBRAZY STAROVEDKŮ, PODLAHY,
SKLADBA OBRAZU Z PAPIROVÝCH ODSTŘÍŽEK,
PRÁCE S KERAMICKÝMI STŘEPI

2. Jak často využíváte v hodinách VV výtvarnou techniku MOZAIKA?
/ zaškrtněte, prosím, jednu z nabízených možností /

a) přibližně 1 x za měsíc
(b) přibližně 1 x za pololetí
c) přibližně 1 x za rok
d) nezařazují do výuky nikdy
e) jiná četnost

3. Uveďte, od kterého ročníku je podle Vás vhodné zařazení mozaiky do VV na ZŠ:

POKUD ZVOLÍM VHODNÉ TÉMA A TECHNIKU TAK NEOMEZUJE

Příloha č. 1: Ukázka vyplněného formuláře terénního šetření

4. Jaké materiály pro tvorbu mozaiky využíváte?

SKLO, KERAMIKA, PRŮHLLEDNÝ PAPIR + KARTON,
PRŮHLLEDNÝ PAPIR LEPENÝ NA SKLO

5. Popište Vaši zkušenost z hodiny, která byla věnovaná mozaice, uveďte
pozitiva, negativa, zlepšení... Váš vlastní názor.

VÝROBA LAMPICEK

DĚTI LEPILY PRŮSVITNÉ PAPIRKY NA SKLENICI.

PRÁCE ZAPLNILA CELOU VÝUKOVACÍ HODINU

A DĚTI BAVILA.

Děkuji Vám za Váš čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.

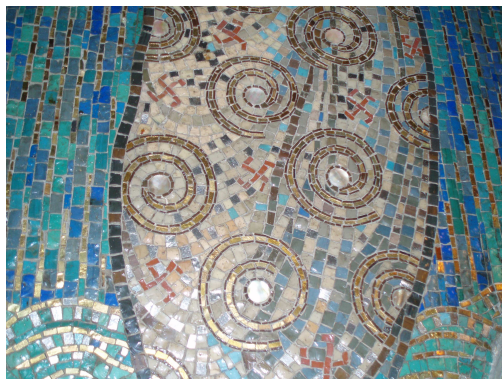
Zdeňka Kozlovská

studentka TU Liberec, PF – KPV

Příloha č. 2: *Mozaika v Liberci*

Obr. 1 – Secesní mozaika v Hotelu Praha

Obr. 2 – Detail mozaiky v Hotelu Praha

Obr. 3 – Mozaika v Hotelu Babylon

Příloha č. 3: Současná mozaika – Libor Havlíček

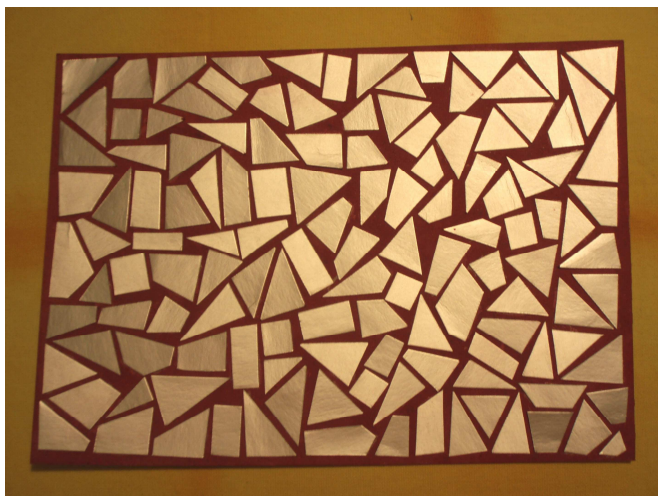

Obr. 4 – Nástěnná keramická mozaika

Obr. 5 – Socha v brněnském parku

Příloha č. 4: Mozaika z recyklovatelných materiálů

*Obr. 6 - Mozaika z Tetra
Packu, vlastní práce*

*Obr. 7 - Mozaika z PET lahví
vlastní práce*

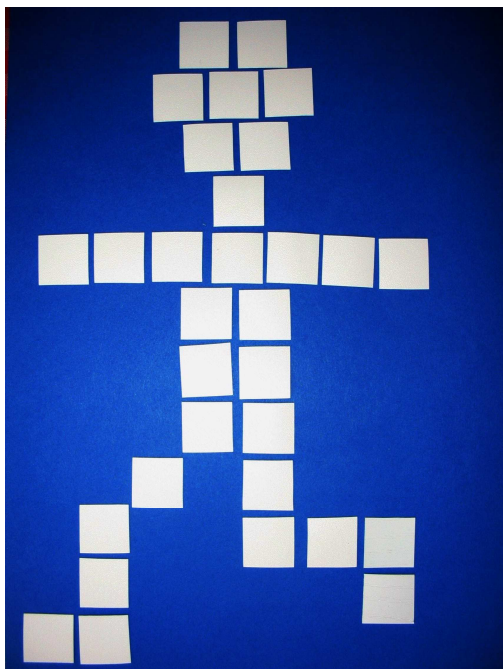

*Obr. 8 - Mozaika z víček od
PET lahví*

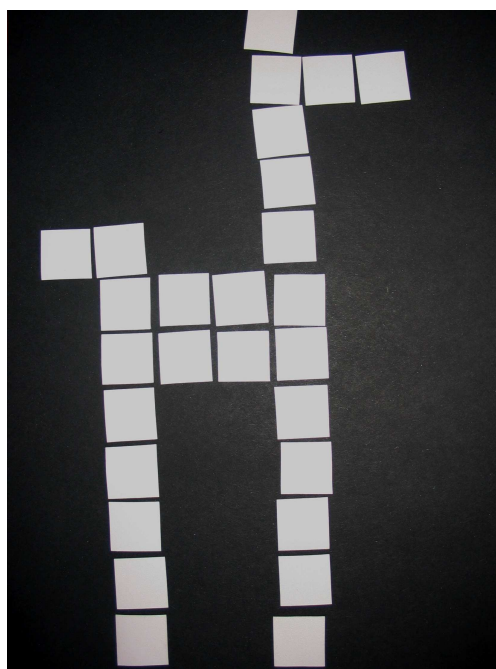
Příloha č. 5: Práce dětí

První úkol – mozaiková skládanka

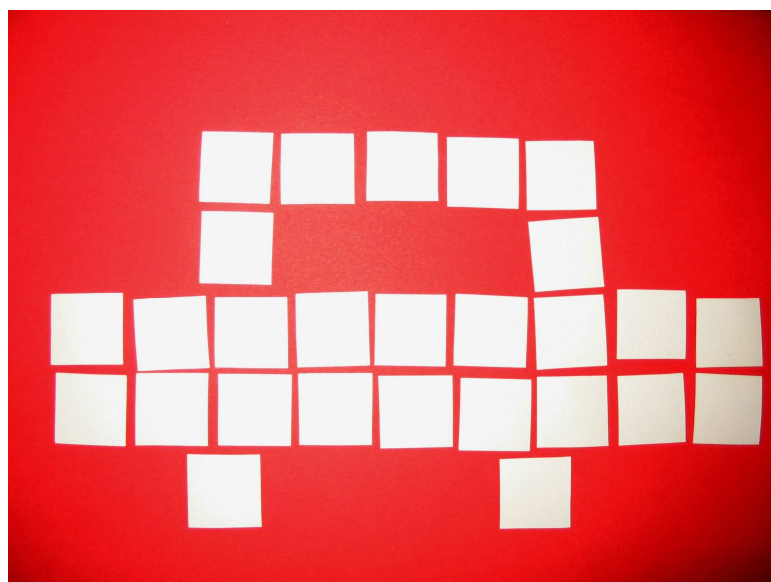
Práce žáků 3. třídy.

Obr. 9 – Panák, dívka, 9 let

Obr. 10 – Žirafa, chlapec, 8 let

Obr. 11 – Auto, chlapec, 8 let

Příloha č. 5: Práce dětí

Druhý úkol – lentilková mozaika

Práce žáků 4. třídy.

Obr. 12 – Obrázec, dívka, 10 let

Obr. 13 – Motýl, dívka, 10 let

Obr. 14 - Obrázec, dívka, 10 let

Příloha č. 5: Práce dětí

Třetí úkol – papírová mozaika, kočky

Obr. 15 – 18: skupinová práce žáků 2. třídy.

Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

Příloha č. 5: Práce dětí

Čtvrtý úkol – bramborová mozaika

Obr. 19 – dívka, 7 let

Obr. 20 – dívka, 7 let

Obr. 21 – dívka, 10 let

Obr. 22 – dívka, 10 let

Příloha č. 5: Práce dětí

Pátý úkol – tištěná mozaika

Obr. 23 – dívka, 11 let

Obr. 24 – dívka, 10 let

Obr. 25 – dívka, 7 let

Příloha č. 5: Práce dětí

Pátý úkol – Tisk na látku

Obr. 26 – Tisk bramborou, dívka, 10 let

Obr. 27 – Sušení povlaků na polštář

Příloha č. 5: Práce dětí

Šestý úkol – Dlaždicová mozaika

Skupinová práce výtvarného kroužku při školní družině, žáci 9 – 11 let

Obr. 28

Obr. 29

Obr. 30

Příloha č. 5: Práce dětí

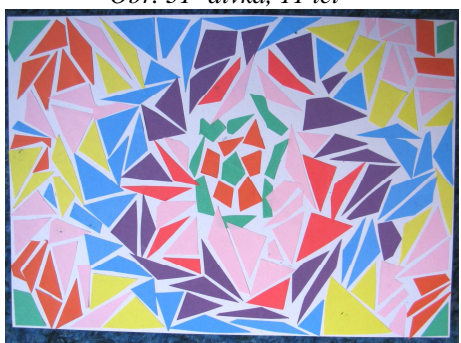
Sedmý úkol – Ornamentalní.....? (práce žáků 5. třídy)

Obr. 31- dívka, 11 let

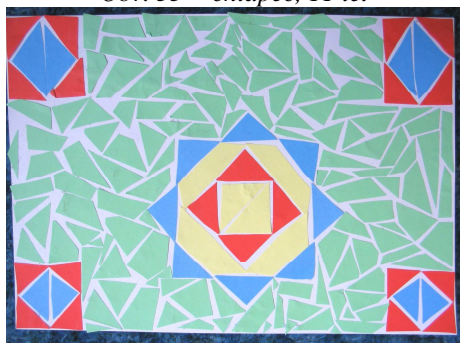
Obr. 32 - dívka, 11 let

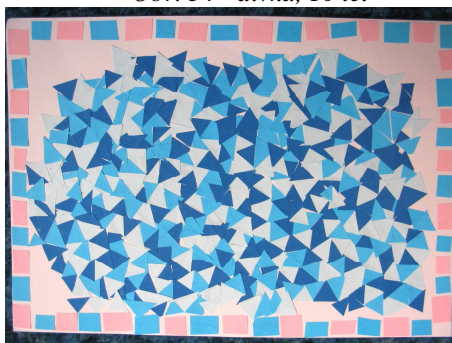
Obr. 33 - chlapec, 11 let

Obr. 34 - dívka, 10 let

Obr. 35 - chlapec, 10 let

Obr. 36 - dívka, 11 let

Obr. 37 – dívka, 10 let

Obr. 38 – chlapec, 11 let

Příloha č. 5: Práce dětí

Osmý úkol– mozaika z listů, stromy

Skupinová práce dětí 1 třídy.

Obr. 40

Obr. 41

Obr. 42 – Vystavené práce

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Papírová mozaika z krabiček od potravin a časopisů – „Můj dům“

Obr. 43 – Chlapec, 6 let

Obr. 44 – dívka, 7 let

Obr. 45 – dívka, 6 let

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Mozaika z úlomků odlité sádry – vlastní tvorba

Obr. 46

Obr. 47

Obr. 48

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Dlaždicová mozaika spárovaná řídkou sádrou – vlastní tvorba

Obr. 49

Obr. 50

Obr. 51

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Mozaika z úlomků vaječných skořápek – vlastní tvorba

Obr. 52 - Mozaika z vaječných skořápek, vlastní tvorba

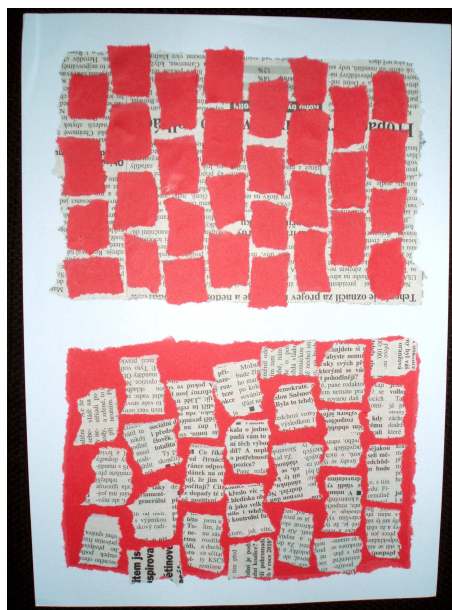

Obr. 53 – Spirála, vlastní tvorba

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Obr. 54 - Frotáž z mozaiky z Tetra Pack obalů, vlastní tvorba

Obr. 55 – Papírová mozaika – Zeď, vlastní tvorba

Obr. 56 – Šneci, nástěnka s pracemi dětí 1. třídy

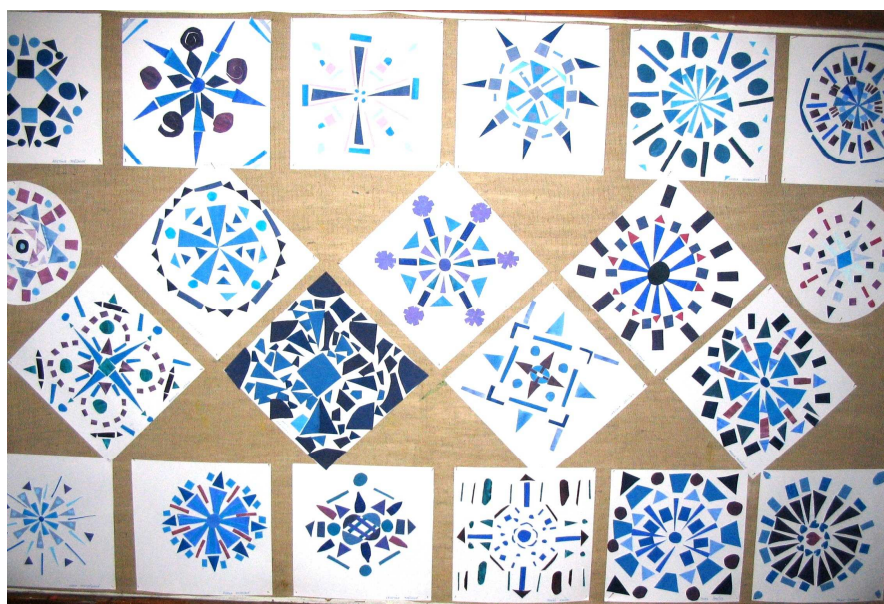
Příloha č. 6: Další ukázky prací

Obr. 57 – Šnek, dívka, 6 let

Obr. 58 – Čert, chlapec, 6 let

Obr. 59 – Vločky, práce žáků 5. třídy

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Obr. 60 – Textilní mozaika, vlastní práce

Obr. 61 – Mozaika z mušlí, dívka, 10 let

Obr. 62 – Motýl z papírových žmolků,
dívka, 8 let

Obr. 63 – Motýl, skupinová práce žáků
5. třídy

Příloha č. 6: Další ukázky prací
Mozaika z přírodních materiálů

Obr. 64 – Mozaika z listů, vlastní tvorba

Obr. 65 – Fazolová mozaika, vlastní tvorba

Obr. 66 – Fazolová mozaika, vlastní tvorba

Příloha č. 6: Další ukázky prací

Mozaika z přírodních materiálů

Obr. 67 – Vesmír, mozaika z korku a pomerančové kůry, vlastní tvorba

Obr. 68 – Nekonečná spirála, mozaika ze šišek, práce děti na letním táboře v Kokoříně

Příloha č. 7: Lev Aslan, výtvarná soutěž nakladatelství Albatros

Technika: Vosková batika; práce žáků v kroužku Výtvarných činností

Obr. 69 – Kolorování potravinovými barvami

Obr. 70 – Lev Aslan